

RAPPORT

Deelrapport Natura 2000-gebied Voordelta

Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-
beheer Zuidwestelijke Delta

Klant: Rijkswaterstaat

Referentie: BH9597-IB-RP-220629-1051

Status: Definitief/2.0

Datum: 11 november 2022

Laan 1914 no.35
3818 EX Amersfoort
Industry & Buildings
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Deelrapport Natura 2000-gebied Voordelta

Sub titel: Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-beheer Zuidwestelijke Delta

Referentie: BH9597-IB-RP-220629-1051

Status: 2.0/Definitief

Datum: 11 november 2022

Projectnaam: BH9597 N2000 ZW Delta

Projectnummer: BH9597

Auteur(s): Chantal Posthouwer, Lucinda Rosheuvel, Sophie de Reus, Helga van der Jagt,
Robin Olde Wolbers, Debby Barbé

Opgesteld door: Royal HaskoningDHV en Bureau
Waardenburg

Gecontroleerd door: Jens Odinga, Saskia Mulder, Jeroen
Kwakkel, Edwin Kardinaal

Datum: 4 oktober 2022

Goedgekeurd door: Lucinda Rosheuvel

Datum: 11 november 2022

Classificatie

Vertrouwelijk

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden veeleenvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Doel van deze deelrapportage	1
1.3	Informatiedossier	2
1.4	Leeswijzer	2
2	Natura 2000-gebied Voordelta	3
2.1	Kenmerken	3
2.2	Instandhoudingsdoelstellingen	4
3	Methode	5
3.1	Stap 1: Voorbereiding	5
3.2	Stap 2: Data-inventarisatie en analyse	6
3.3	Stap 3: Procesevaluatie	7
4	Resultaten data-inventarisatie	9
4.1	Menselijke activiteiten	10
4.1.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	10
4.2	Instandhoudingsmaatregelen	36
4.3	Ecologische monitoring	39
5	Resultaten procesevaluatie	42
5.1	Organisatie en coördinatie van de uitvoering	42
5.2	Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen	45
5.3	Uitvoering van de monitoring	45
5.4	Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving	48
5.5	Uitvoering van de communicatie	50
5.6	Vergunningverlening Wnb	51
6	Literatuurlijst	53

Bijlagen

A1	Benaderde partijen en personen, logboek en protocol
A2	Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie
A3	Geografische locatiegegevens

Vertrouwelijk

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Zuidwestelijke Delta is het gebied waar de drie grootste rivieren van Nederland uitmonden in zee. Hier is een deltagebied ontstaan met een samenspel van getijdenstromen en zandplaten, slikken en schorren die afwisselend onder water staan en droogvallen. Zo zoeken ieder jaar vele duizenden trekvogels dit gebied op, om hier te broeden, te overwinteren of 'op te vetten' tijdens hun tocht tussen de Arctische toendra's en de Afrikaanse westkust. Tegelijkertijd staat deze deltanatuur ernstig onder druk door onder andere gebruik voor scheepvaart, zoetwatervoorziening, (schelpdier)visserij en recreatie. Verder zijn de deltawerken aangelegd voor de bescherming tegen overstromingen en hebben daarmee de natuurlijke dynamiek van de delta ingrijpend veranderd, vooral door de afdamming van zeearmen.

Ten behoeve van de bescherming van de kwetsbare natuur in deze regio zijn er in totaal negen Natura 2000-gebieden aangewezen, ieder op basis van haar eigen natuurlijke karakteristieken. Deze gebieden zijn de Voordelta, Vlake van de Raan en de Deltawateren; te weten de Oosterschelde, Westerschelde & Saefthinghe, Veerse Meer, Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas. Voor elk Natura 2000-gebied is een apart beheerplan opgesteld, waarbij die voor de Deltawateren zijn opgesteld in samenhang met elkaar. Dat is onder meer gedaan vanwege de regionale natuurdoelstellingen (instandhoudingsdoelstellingen) voor kustbroedvogels en zeehonden. Deze gebruiken immers meerdere gebieden.

De termijnen voor de huidige Natura 2000-beheerplannen voor de Zuidwestelijke Delta lopen medio 2022 af. Om deze beheerplannen te actualiseren is een ecologische evaluatie nodig. De evaluatie is nodig om, onder andere, te beoordelen of de instandhoudingsdoelstellingen bereikt zijn. Ook dient beoordeeld te worden of de menselijke activiteiten in deze gebieden zijn gewijzigd, de instandhoudingsmaatregelen zijn uitgevoerd en in hoeverre deze de instandhoudingsdoelstellingen hebben beïnvloed. Dit alles is gericht op het bereiken van de Natura 2000 doelstellingen in 2050. Deze doelstellingen zijn gericht op de bescherming en verbetering van de biodiversiteit in Nederland.

1.2 Doel van deze deelrapportage

Voor het uitvoeren van de bovengenoemde ecologische evaluatie en actualisatie van beheerplannen zijn er veel gegevens nodig. Het doel van deze deelrapportage is het geven van een overzicht van de data en informatie die nodig is voor een evaluatie van het Natura 2000-beheerplan Voordelta. Het gaat daarbij om alle beschikbare data en informatie met betrekking tot huidige gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologie die specifiek en relevant zijn voor het Natura 2000-gebied Voordelta. Ook dient helder te worden welke leemtes er zijn en eventuele aanbevelingen om deze aan te vullen. Dit rapport heeft ook als doel om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze deelrapportage richt zich op de Voordelta en wordt tezamen opgeleverd met een deelrapportage voor het Hollands Diep, Grevelingen en Oude Maas. Deze Natura 2000-gebieden zijn onderdeel van een derde fase (hierna Tranche) binnen deze opdracht en vallen daarmee onder Tranche 3. De deelrapportages voor de overige Natura 2000-gebieden van de Zuidwestelijke Delta zijn en worden in respectievelijk Tranche 1 en 2 opgeleverd.

Deze deelrapportage is onderdeel van een uiteindelijke eindrapportage voor alle (negen) Natura 2000-gebieden in de Zuidwestelijke Delta. In deze eindrapportage wordt een samenvatting gegeven van de opgehaalde informatie en de meest relevante inzichten van de procesevaluatie in de vorm van leerpunten,

conclusies en aanbevelingen per Natura 2000-gebied. Tevens zullen in deze rapportage de meest relevante overkoepelende (gebiedsoverschrijdende) thema's samengevat worden.

1.3 Informatiedossier

Bijbehorend bij deze deelrapportage is een informatiedossier. In dit dossier is alle opgehaalde data en informatie opgeslagen in een geordende mappenstructuur op Box. Box is een opslaglocatie in de cloud welke een platform biedt voor bestandsopslag en informatie-uitwisseling. Deze mappenstructuur op Box is in lijn met die van dit document. Belangrijk om te vermelden is dat de resultaten van de data-inventarisatie (opgenomen in hoofdstuk 4) een samenvatting zijn van hetgeen is opgenomen in de Excel-tabellen (waarnaar wordt verwezen in Bijlage A2). Voor details over de resultaten wordt naar deze bijlage verwezen.

1.4 Leeswijzer

De data-inventarisatie tabellen (Excel) en procesevaluatie verslagen vormen de basis voor deze deelrapportage. Een uitgebreide uitwerking van de data-inventarisatie, inclusief bronnen, is terug te vinden in de bijbehorende Exceltabellen, zie bijlage A2. De interviewverslagen zijn omwille van privacy redenen exclusief beschikbaar voor de data-inventarisatie.

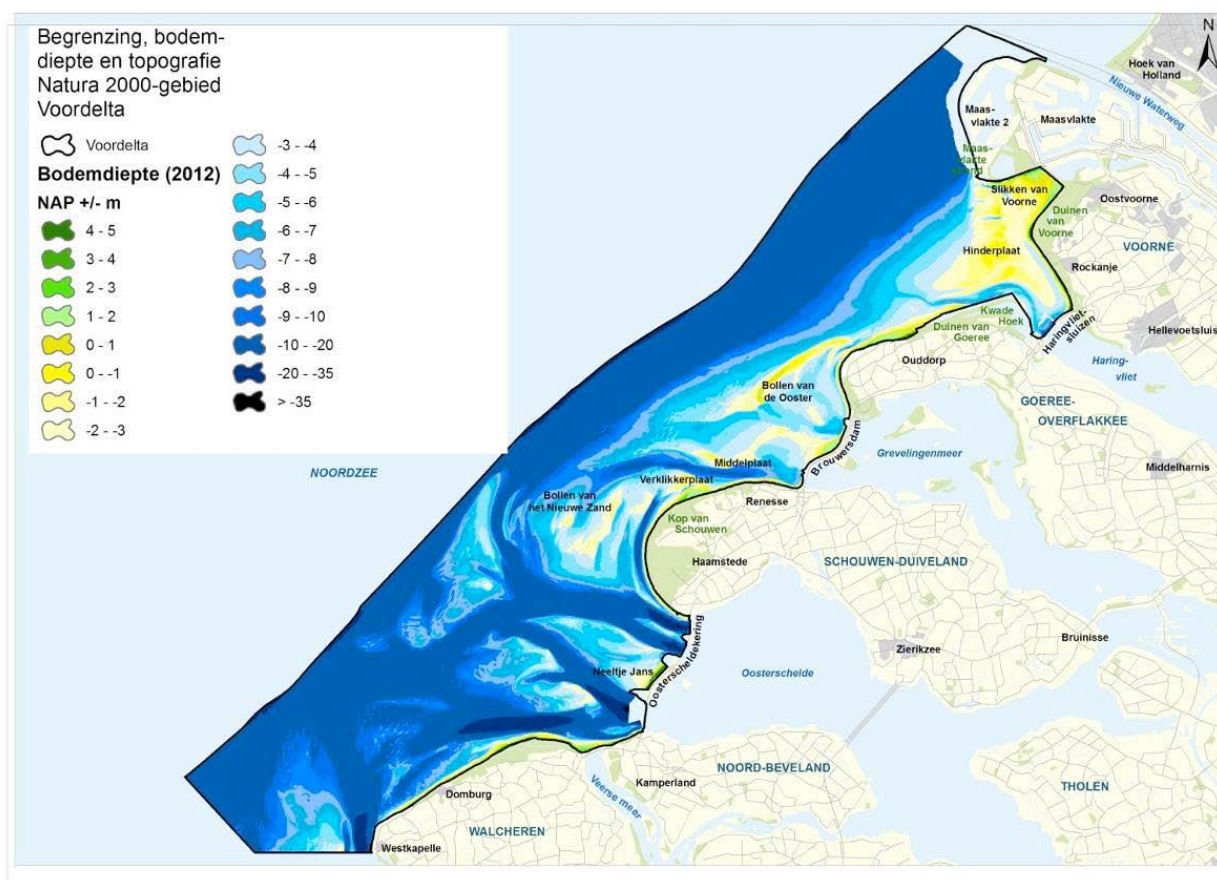
Het huidige hoofdstuk (1) beschrijft de achtergrond en het doel van de opdracht die heeft geleid tot deze deelrapportage en bijbehorende informatie. Het volgende hoofdstuk (2) geeft een korte beschrijving van het Natura 2000-gebied en waarop deze is aangewezen als dusdanig. Hoofdstuk 3 beschrijft de methode die is toegepast voor het uitvoeren van deze opdracht. Hoofdstuk 4 en 5 beschrijven vervolgens de resultaten van deze opdracht, waarbij 4 zich richt op de beschikbare data en de kwaliteit hiervan ten behoeve van het evalueren van het beheerplan. Hoofdstuk 5 richt zich op de resultaten van de procesevaluatie vanuit input van de voornaamste betrokken partijen. De bijlagen A1 en A3 zijn ondersteunend aan deze rapportage en geven aanvullende details.

2 Natura 2000-gebied Voordelta

2.1 Kenmerken

De Voordelta is de ondiepe zee met aangrenzende stranden voor de kust van Zeeland en het zuidelijkste deel van Zuid-Holland. Sinds de (al of niet gedeeltelijke) afsluiting van de voormalige zeearmen Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde is de Voordelta sterk van karakter veranderd. De getijdenstroming in en uit de zeearmen is geheel verdwenen of sterk afgenomen. Voor de mondingen van de zeearmen zijn evenwijdig aan de kust hoge zandbanken ontstaan die bij laagwater gedeeltelijk droogvallen. Het meest in het oog springend zijn de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Bollen van het Nieuwe Zand. De oost-west georiënteerde getijdengulen in het gebied zijn veel ondieper geworden.

De Voordelta herbergt natuurlijke habitats en leefgebieden die voor het Europese netwerk Natura 2000 van belang zijn (ministerie LNV, 2008). De Voordelta is een leefgebied voor de gewone en de grijze zeehond vanwege het stelsel van droogvallende zandbanken. Het open water van de Voordelta is vooral van belang voor visetende trekvogels, in het bijzonder voor de roodkeelduiker, en voor schelpdiereters, als zwarte zee-eend en eider. De intergetijdengebieden zijn van belang voor steltlopers en eenden, zoals scholeksters, drieteenstrandlopers en bergeenden. Langs de randen van het gebied bij Voorne en Goeree liggen schorren en slikkige platen. Het belangrijkste intergetijdengebied in de Voordelta is de Slikken van Voorne. Dit intergetijdengebied is van bijzondere betekenis voor trekvogels die hier een belangrijke tussenstop hebben om te foerageren tijdens hun trektocht.

Figuur 2-1. Ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied Voordelta

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000-gebied zijn ervoor om de bijdrage te borgen die het gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor de Voordelta zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (EL&I, 2009) en hebben betrekking op habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. De Voordelta is aangewezen voor tien habitat(sub)typen, drie zoogdieren, vier vissoorten, en 30 niet-broedvogelsoorten.

In de Voordelta zijn meerdere knelpunten geïdentificeerd die het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Dit is op basis van de beschrijving van de situatie ten tijde van de start van het beheerplan. Voor een gedetailleerde beschrijving van de knelpunten wordt de lezer verwezen naar het beheerplan van de Voordelta (Rijkswaterstaat, 2016). De knelpunten die voornamelijk optreden zijn: onvoldoende rust in de rustgebieden, belemmering van het bereiken van paai- en opgroeigebied voor de Haringvlietsluizen en voedselbeschikbaarheid.

Om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen, zijn er instandhoudingsmaatregelen geformuleerd in het beheerplan (Rijkswaterstaat, 2016). Paragraaf 4.2 gaat in op de beschikbare data van de instandhoudingsmaatregelen die zijn uitgevoerd in de vigerende beheerplanperiode.

3 Methode

Deze data-inventarisatie en procesevaluatie vindt plaats als voorbereiding op het evalueren van het Natura 2000-beheerplan Voordelta. Hierbij is het van belang inzicht te krijgen of de juiste informatie en data aanwezig is om te beoordelen of de voorwaarden, instandhoudingsmaatregelen en afspraken van het vigerende beheerplan en of de maatregelen afdoende waren om de instandhoudings-doelstellingen te bereiken. Daarnaast is het van belang om inzicht te krijgen in de successen en knelpunten bij de uitvoering van het Natura 2000-beheer om daaruit lering te trekking voor het nieuwe beheerplan.

De stappen die doorlopen zijn om de informatie op te halen bestaat uit een voorbereiding, data-inventarisatie en analyse en procesevaluatie. De voorbereidende fase bestaat uit het inzichtelijk maken van informatiehouders en belanghebbenden en hen informeren en voorbereiden over de nut en noodzaak van deze exercitie en op welke manier gegevens worden gebruikt. De data-inventarisatie en analyse bestaan uit het ophalen van data over menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens. Na inventarisatie vindt er een beoordeling van de kwaliteit van de data plaats in relatie tot de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan. Deze procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van het beheerplan. De uitgevoerde stappen worden in de onderstaande paragrafen verder toegelicht.

3.1 Stap 1: Voorbereiding

Overzicht van informatiehouders en benodigde informatie

Ter voorbereiding op de data-inventarisatie en procesevaluatie is een overzicht gemaakt van alle benodigde informatie, informatiehouders en te betrekken belanghebbenden per Natura 2000-gebied. Dit betreft het op een overzichtelijke manier in beeld brengen van bestaande menselijke activiteiten in het gebied, voorwaarden, mitigerende- en instandhoudingsmaatregelen, handhaving en ecologische monitoringsgegevens. Dit overzicht is gestructureerd per type (gebruiks-)activiteit (inclusief categorieën ten behoeve van de mate van regulering) per Natura 2000-gebied en is verzameld voor alle gebieden in deze tranche.

Uit ervaringen met eerdere data-inventarisaties en evaluaties van Natura 2000-beheerplannen is gebleken dat de registratie en kennis van data en informatie veelal versnipperd is over meerdere partijen, systemen en procedures. Daarom dient deze stap als voorbereiding op de daadwerkelijke data-inventarisatie, waarbij alle relevante partijen, contacten en informatiesystemen per informatieonderdeel in beeld gebracht zijn.

Voor een efficiënte samenstelling van deze overzichten is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Creëren van structuur/format in overzichten.** Als basis is hiervoor het format gebruikt van de Excel-tabellen zoals aangeleverd in de uitraag en zijn waar mogelijk verbeterd.
2. **Bepalen van benodigde informatie per informatietype.** Om de benodigde informatie te bepalen zijn de beheerplannen en uitvoeringsplannen doorgenomen.
3. **Aanvullen van tabellen met contactgegevens** van informatiehouders en belanghebbenden. Dit is inclusief het bepalen van de contactpersonen die geïnterviewd worden. Deze zijn bepaald in afstemming met input van RWS, provincies en omgevingsdiensten.
4. **Review** van tabellen met correcties en/of aanvullingen door **RWS** en de **regiegroep ZW Delta**.

Het resultaat van deze stap is een volledig overzicht van alle menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsactiviteiten per gebied, met een indicatie voor welke informatie benodigd is en waar deze benodigde informatie op berust.

Informereren van informatiehouders en informatieverzoek

Via een tweetal door RWS georganiseerde informatiebijeenkomsten zijn alle belanghebbenden bij de Natura 2000-beheerplannen geïnformeerd over het proces om te komen tot nieuwe beheerplannen inclusief tussentijdse verlenging van beheerplannen. In deze informatiebijeenkomsten is tevens deze opdracht geïntroduceerd en zijn belanghebbenden voorbereid op de komende informatieverzoeken. In aanvulling op deze informatiebijeenkomsten zijn de partijen, welke in de voorgaande stap zijn benoemd, via een algemene email benaderd over nut en noodzaak van dit project en hoe de gegevens gebruikt gaan worden.

3.2 Stap 2: Data-inventarisatie en analyse

Data-inventarisatie

Aansluitend op de voorbereidende activiteit is gestart met de data-inventarisatie van menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische gegevens. Voor een efficiënte en gerichte uitvoering is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Verzamelen van reeds beschikbare informatie.** RWS en provincies hebben gegevens beschikbaar (in de vorm van bijvoorbeeld rapporten, verslagen, Excel-bestanden) die als eerste verzameld zijn. Zo zijn er ook GIS-kaarten beschikbaar welke in vele gevallen een update nodig hebben.
2. **Analyseren van beschikbare en ontbrekende informatie.** De beschikbare informatie is geanalyseerd en beoordeeld op volledigheid. Zo kan er voor sommige informatietypen en/of onderdelen daarvan informatie ontbreken (bijvoorbeeld ontbrekende data voor bepaalde periodes, ontbrekende data voor bepaalde locaties, et cetera). In de overzichtstabel wordt met een label en een kleurcode aangegeven of de informatie volledig is, gedeeltelijk aanwezig is of niet.

Ja
Gedeeltelijk
Niet
3. Hierna heeft een **concrete en gerichte benadering van informatiehouders** plaatsgevonden. Hierbij zijn informatiehouders geïnformeerd over de beschikbare informatie en is hen gericht gevraagd om de nog ontbrekende informatie waar mogelijk aan te leveren. Op deze manier is voorkomen dat informatiehouders zijn 'overvraagd'. Het benaderen van informatiehouders heeft via email, telefoon en andere digitale middelen plaatsgevonden. Wanneer informatiehouders niet of niet tijdig gereageerd hebben is er gehandeld volgens het protocol in Bijlage A1.

Alle ontvangen data en informatie is gestructureerd opgeslagen in mappen op Box en verwerkt in de aangemaakte overzichten/tabellen (zie ook 1.3 Informatiedossier). Ook de beschikbare geografische locatiegegevens (GIS-data) zijn opgeslagen op Box (zie ook Bijlage A3).

Analyse

De ontvangen informatie is vervolgens geanalyseerd op kwaliteit en bruikbaarheid voor een ecologische evaluatie. Hierbij zijn de volgende criteria gehanteerd (wanneer relevant):

- Informatie dekt de beheerplanperiode tot heden (2016-2021).
 - Informatie dekt het gehele oppervlak/gebied van het Natura 2000-gebied (en wanneer relevant de nabije omgeving van het Natura 2000-gebied) of het relevante deel hiervan.
 - Er is af te leiden of er wijzigingen zijn van de activiteit (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of wijzigingen in relevante aspecten van te onderzoeken soorten (bijvoorbeeld wijzigingen in aantal broedgevallen van vogels) om te bepalen of de data (reeksen) met elkaar te vergelijken zijn.
 - Er is af te leiden of voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd.
Voldoende
Matig
Onvoldoende

- Er is informatie over de T0-situatie bij soorten en/of habitattypen.
- De monitoring is uitgevoerd conform monitoringsplan.
- De informatie of data zijn van voldoende kwantiteit en kwaliteit om een goede inschatting van het doelbereik (in vergelijking met de doelstelling in het aanwijzingsbesluit) te maken.
- De informatie is voldoende voor het beoordelen van de instandhoudingsdoelen (populatie, omvang- & kwaliteit leefgebied).

In het geval van (nog steeds) ontbrekende informatie of informatie van onvoldoende kwaliteit zijn de informatiehouders nogmaals gevraagd deze input aan te vullen of indien niet mogelijk, is input gevraagd voor de benodigde stappen om de benodigde informatie alsnog te verkrijgen of verbeteren. De omissies in essentiële data zijn in beeld gebracht en hiervoor is aangegeven wat hiervan de gevolgen zijn voor de uiteindelijke evaluatie. Deze analyse betreft een kwalitatieve en geen kwantitatieve analyse.

Het resultaat van deze stap is een gestructureerd dossier met verzamelde data en informatie per Natura 2000-gebied, inclusief kwaliteitsbeoordeling. De aanvullende menselijke activiteiten en wijzigingen op bestaande activiteiten zijn per gebied beschreven, inclusief benodigde stappen om de benodigde informatie te vergaren.

3.3 Stap 3: Procesevaluatie

De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van de beheerplannen per gebied (te weten, organisatie en coördinatie van de uitvoering, uitvoering van inrichting-, herstel, - en beheermaatregelen, uitvoering van toezicht/naleving en handhaving, uitvoering van de communicatie en uitvoering van de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring). Uiteindelijk is deze procesevaluatie erop gericht om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze procesevaluatie bestaat uit de volgende trapsgewijze aanpak:

1. **Individuele interviews** met gerichte vragen met de belangrijkste partijen, zoals provincies, LNV, terreinbeheerders en eventueel indien nodig, bepaalde belangenorganisaties (zoals Vogelbescherming, sport- en beroepsvisserij en kitesurfvereniging). De te interviewen partijen zijn bepaald op basis van een analyse van de data (op beschikbaarheid en kwaliteit) en in afstemming met RWS. In deze interviews is gezamenlijk in beeld gebracht:
 - a. Welk deel van de gevraagde informatie beschikbaar is voor de evaluatie.
 - b. Welk deel van de gevraagde informatie niet beschikbaar is voor de evaluatie, wat daarvan de oorzaken zijn, wat dit betekent voor de evaluatie en wat de mogelijkheden zijn om desondanks tot een goede evaluatie te komen.
 - c. Welke successen en belemmeringen zijn ervaren in de uitvoering van het beheer. Of en hoe eventuele belemmeringen kunnen worden verholpen (bijvoorbeeld via een vervolgesprek met betrokken partijen). En of de geïnterviewde bereid is om successen en belemmeringen te delen, zodat andere betrokkenen daarvan kunnen leren. Specifieke vragen kunnen zijn:
 - i. In hoeverre worden de N2000 regels (bijv. Toegangsbeperkingsbesluiten) nageleefd dan wel overtreden?
 - ii. Zijn de regels handhaafbaar? Zo niet, waardoor komt dat?
 - iii. Wie zijn de overtreders of om welke activiteiten gaat het (bijv. visserij, schelpdierrapen, kitesurfen, betreden gesloten buitendijkse paden enz.)?

- iv. Wat is hiervan de reden (bijv. ontbreken verbodsborden, markeringen, informatie, negeren regels)?
 - v. Is de regelgeving voldoende duidelijk?
 - vi. Indien onvoldoende duidelijk; wat kan er aangepast worden om de regels duidelijker en/of beter handhaafbaar te maken?
- d. Vergelijking van het beschreven proces in het beheerplan, de uitvoeringsplan(nen) en de uitwerking in de praktijk.
- e. Beschrijving op basis van interviews welke aspecten in de praktijk goed werkten en welke aspecten verbeterd kunnen worden en hoe dat zou kunnen.
- f. Aanbevelingen voor de organisatie en coördinatie van de uitvoering.
- g. Hoe de geïnterviewde op de hoogte gehouden wil worden.
- h. Of er nog partijen of personen zijn die aanvullend zouden moeten worden betrokken.
- i. Of er onderwerpen zijn die aanvullend op deze evaluatie zouden moeten worden besproken.
2. **Kleine werksessies of verdiepende gesprekken** tussen/met bepaalde belanghebbenden. De werksessies waren bedoeld als er geconstateerd werd dat bepaalde belanghebbenden van elkaar kunnen leren of juist samen kunnen optrekken in oplossingsrichtingen. Dit zijn eventueel gebiedsoverschrijdende sessies waarbij lering getrokken is uit de positieve uitvoering van beheerplannen in het ene gebied en als mogelijke oplossingsrichting meegenomen kan worden voor knelpunten in een ander gebied. Voor de Voordelta zijn geen werksessies gehouden aangezien deze niet nodig zijn geacht.

Alle benaderde partijen en afgenomen interviews en gesprekken zijn vastgelegd in een logboek (zie Bijlage A1). Van de afgenomen interviews zijn gespreksverslagen gemaakt welke gestructureerd zijn opgeslagen op Box conform de beschrijving in 1.3 Informatiedossier.

4 Resultaten data-inventarisatie

In dit hoofdstuk is een overzicht opgenomen van de beschikbare informatie met betrekking tot menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring. Per onderdeel is aangegeven welke informatie ontbreekt en op welke manier deze informatie in de toekomst mogelijk verkregen kan worden. De informatie is conform de structuur in dit document opgeslagen op Box (zie ook 1.3 Informatiedossier). **De onderstaande resultaten zijn een samenvatting van hetgeen is opgenomen in Bijlage A2. Voor details wordt de lezer naar deze bijlage verwezen.**

In Tabel 4-1 is een overzicht opgenomen van het aantal benaderde personen en het aantal contactmomenten per organisatie voor een inventarisatie van gegevens met betrekking tot de menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoring in de Voordelta. Het aantal contactmomenten is gebaseerd op het logboek (bijlage A2). Naast de contactmomenten die zijn opgenomen in het logboek, hebben er ook losse contactmomenten plaatsgevonden in de vorm van telefonisch contact of mailverkeer.

Tabel 4-1. Overzicht van het aantal benaderde personen en contactmomenten per organisatie en per onderdeel (menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring).

Organisatie	Aantal benaderde personen	Aantal contactmomenten
Menselijke activiteiten		
RWS	22	48
Provincie Zeeland	1	2
LNV	2	7
Provincie Zuid-Holland	1	1
Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	1	3
ZHL	1	4
RUD Zeeland	2	3
NVWA	2	7
Waterschap Hollandse Delta	1	6
Waterschap Scheldestromen	2	5
Het Watersportverbond	3	9
Kenniscentrum Kusttoerisme	1	3
Algemene Buggyclub	1	2
Strandtenten Bewarebeach, Brouw, Ouddorp.nl en Natural-high	4	2
Gemeente Schouwen-Duiveland	2	3
Gemeente Goeree-Overflakkee	2	3
Gemeente Veere	1	3
Strandexploitatie Veere	1	2
Gemeente Westvoorne	1	3
Gemeente Noord-Beveland	1	3
Maatregelen		
RWS	3	7
ZHL	1	2
Recreatieschap Voorne-Putten	1	3
Natuurmonumenten	2	4
Ecologische monitoring		
Staatsbosbeheer	1	1
Stichting SOVON	1	2
Stichting RAVON	1	2
Provincie Zuid-Holland	2	2
Wageningen Marine Research (WMR)	4	4
Delta Bruinvis	1	2

4.1 Menselijke activiteiten

Menselijke activiteiten zijn in het beheerplan ingedeeld in de volgende typen activiteiten:

- Categorie 1 - Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden.
- Categorie 2 - Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden.
- Categorie 3 - Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningsplichtig blijven.
- Categorie 4 - Niet-Wnb-vergunningsplichtig activiteiten, wel mitigatie vereist.
- Ontheffingen in het kader van de Wnb soortbescherming zijn niet meegenomen in de data-inventarisatie, zoals afgesproken met de opdrachtgever¹.

De menselijke activiteiten betreffen activiteiten die vallen onder categorie 1, 2, 3 en 4. Voor categorie 1 is er een 'nee-lijst' opgenomen in het beheerplan. Hier wordt verder op ingegaan in paragraaf 4.1.3.

In de Voordelta zijn vijf rustgebieden aangesteld (Slikken van Voorne, Hinderplaat, Bollen van de Ooster, Bollen van het nieuwe Zand en Middelpaat) en een bodembeschermingsgebied waarin toegangsbeperkingen gelden voor gebruik. Deze zijn opgenomen in twee Toegangsbeperkingsbesluiten (TBB's). De beperkingen zijn opgenomen in de voorwaarden en mitigerende maatregelen voor menselijk gebruik.

4.1.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

In de hierop volgende paragrafen wordt inzicht gegeven in de geïnventariseerde data van het menselijk gebruik. In het kader van de natuurcompensatie Voordelta (NCV) is uitgebreid onderzoek gedaan naar menselijk gebruik. De resultaten hiervan zijn opgenomen in een synthese rapportage (I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Slui, 2019). Deze onderzoeken zijn uitgevoerd tot en met 2015, waardoor gegevens niet meer actueel zijn voor de komende evaluatie en mogelijk niet zijn meegenomen in het vigerende beheerplan.

4.1.1.1 Civiele activiteiten

In de Voordelta vinden er diverse civiele en andere economische activiteiten plaats waarvan significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. In Tabel 4-2 zijn de verschillende vormen van civiele activiteiten en economisch gebruik weergegeven en wordt inzicht gegeven in de beschikbaarheid van informatie en of deze informatie voldoende is voor een ecologische evaluatie van het beheerplan. De activiteiten en beoordeling worden toegelicht in de onderstaande paragrafen. De nummering in deze tabel komt overeen met de mappenstructuur en bestandslocaties op Box.

Tabel 4-2. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (civiele) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Civiele activiteiten	Informatiehouder	Cat	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplan periode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
1	Strand- en vooroeversuppleties	LNV/RWS	2	B	A	A	B	B

¹Ontheffingen in het kader van de soortenbescherming zijn in deze inventarisatie niet meegenomen omdat het bij deze inventarisatie gaat om de gebiedenbescherming in het kader van de Wnb. In het beheerplan zijn ontheffingen in het kader van soortenbescherming ook niet opgenomen.

2	Beheer badstranden	Gemeenten	2	A	A	A	A	A
3	Periodiek onderhoud kustverdediging, overige waterstaat- en waterschapwerken	Waterschap Hollandse Delta en Waterschap Scheldestromen	2	B	B	A	A	A
4	Baggeren en verspreiden baggerspecie Slijkgat	RWS WNZ	2	B	A	A	A	B
6	Markering en onderhoud door Rijkswaterstaat	RWS	2	B	A	A	A	B
7	Monitoring (reguliere monitoring- en onderzoeksactiviteiten)	RWS, SBB en de OZHZ	2	A	A	A	A	B
8	Onderhoud kabels en leidingen	RWS district	4	A	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
9	Beroepsvaart	RWS/MARIN	4	B	A	A	A	C
10	Gemotoriseerde en ongemotoriseerde luchtvaart	Kustwacht/NVW A, Vliegveld Midden-Zeeland	4	B	B	B	B	B
11	Tot ontploffing brengen van munitie	ZHL/EOD	4	A	A	A	A	A
12	Overige militaire activiteiten	Ministerie van Defensie	4	A	A	A	n.v.t.	n.v.t.
13	Schelpenwinning	RWS	3	B	A	A	A	C

Strand- en vooroeversuppleties

Dit is een categorie twee activiteit. De noodzakelijke strand- en vooroeversuppleties zijn vrijgesteld van vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, onder de voorwaarde dat de rust- en foerageergebieden voor zeehonden en vogels niet te dicht benaderd worden. Ook mogen belangrijke schelpenbanken niet gesuppleerd worden. Bij het winterrustgebied Middelpmaat mag niet in de winterperiode (15 december tot 1 april) gesuppleerd worden.

De vergunningsvoorschriften zoals vermeld in het beheerplan zijn:

- Minimaal 1200m afstand tot vaste rustgebieden voor zeehonden (zandplaten bij Middelpmaat, Bollen vd Ooster en Hinderplaat), niet in directe nabijheid van pups van gewone zeehond varen (>1200m) in zoogperiode mei-juli en in december-februari van de grijze zeehond;
- Bij vooroeversuppleties geldt: niet suppleren op belangrijke schelpenbanken en alternatief: niet suppleren ten tijde van broedval van tweekleppigen (juni) tot na foerageerseizoen zwarte zee-eend;
- Bij strandsuppletie geldt: niet suppleren gedurende broedperiode (april-aug) op bekende broedlocaties van strandplevier bij embryonale duinen; bij gevoelige duingebieden aanleg hoogte suppletie beperken tot maximaal +3 NAP (ten opzichte van aanleg suppletie tot +4 à 5 NAP);
- De samenstelling en korrelgrootte van het zand bij strandsuppleties komt zo veel mogelijk overeen met het zand van het strand dat grenst aan de suppletielocatie;
- Suppleties binnen 1 km van zilte pionierbegroeiing en/of schorren, levende scheermessen; *Ensis directus* alleen toegelaten bij aantoonbaar geen negatieve effecten;
- Onderzoek naar aanwezigheid van en effecten op foerageergebieden van steenloper;
- Suppleties die meer dan 1 ha embryonale duinen bedekken, alleen toegestaan indien er aantoonbare positieve ontwikkelingen zijn van dit habitat rondom het suppletiegebied;
- Suppleties zodanig uitvoeren dat schelpenbanken van levende *Spisula subtruncata* niet met zand bedekt worden; indien onvermijdelijk, suppleties niet starten tussen 1 juni-1 maart;
- Zandwinning: minimaal 900m afstand van het Natura 2000-gebied;

- Zandtransport: geen toegang in winterrustgebieden tussen 15 december - 1 april en in andere perioden op ruime afstand blijven (>1500m).

De volgende informatie over deze activiteit is aangeleverd door RWS:

- Informatie over de locaties en data van strand- en vooroeversuppleties per gebied in de vorm van begin- en eindraaien per locatie, ingedeeld in kustvakken;
- Informatie over suppletievolumes en aantallen suppleties per gebied en per jaartal. Bovenstaande onderdelen zijn aangeleverd in één Excel overzicht;
- De vaarroutes van het zandtransport. Deze informatie is beschikbaar via het RWS-portal en is niet als losse export beschikbaar gesteld;
- Uit de geleverde database zijn de gesuppleerde volumes in de afgelopen beheerplanperiode gehaald (zie figuur 4-1). Een suppletie wordt echter gemiddeld over een periode van vier jaar aangelegd, dit varieert afhankelijk van de locatie. Er zal eerst een analyse gemaakt moeten worden over een langere periode van suppletievolumes. Op basis daarvan kan pas worden gesteld of er sprake is van een trend;
- Informatie over de korrelgrootte:
 - Op basis van de informatie uit sedimentmonsters van het gewonnen zand en informatie over het sediment op de suppletielocatie wordt het meest geschikte zandwinkvak geselecteerd voor de uitvoering van de suppletie. De effecten van de voorgenomen suppletie op beschermde natuurwaarden worden door een externe marktpartij getoetst. De beoordeling van de korrelgrootte wordt hierin ook meegenomen. Daaruit volgt een ecologisch borgingsdocument voor de aannemer;
 - Na de uitvoering worden enkele sedimentmonsters van de gerealiseerde suppletie genomen, geanalyseerd en gerapporteerd (in uitzonderlijke gevallen wordt nader onderzoek uitgevoerd op de voorgenomen suppletielocatie);
 - De resultaten (data) van het waterbodemonderzoek in de zandwingebieden worden geüpload in een database en beschikbaar gesteld (voorheen via Dino-loket, vanaf dit jaar via BRO, eveneens in het Delfstoffen Informatie Programma DIS 3.0 en in WAB*info).

Figuur 4-1 Overzicht van de gesuppleerde volumes zand in de Voordelta in de periode 2015 - 2021

Informatie over de omvang en locatie is aanwezig. Voor trendinzichten dient een analyse uitgevoerd te worden over een langere periode aan suppletievolumes. Ook is er informatie over de naleving van de voorwaarden, zoals de vaarroutes en de korrelgrootte. Momenteel loopt er in opdracht van RWS een gebiedsoverstijgend onderzoek naar de effecten van strand- en oeversuppleties op de beschermde natuurwaarden. De inzichten hieruit kunnen in bredere zin worden meegenomen in de ecologische evaluatie, maar zijn ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar gesteld. Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie deels mogelijk, mits de vaarroutes van het zandtransport geëxporteerd kunnen worden door RWS.

Beheer badstranden

Dit is een categorie twee activiteit. Onder het beheer van de badstranden vallen onder andere de reguliere schoonmaak van de stranden en toiletten, zand verplaatsen, het onderhoud van voorzieningen zoals verlichting, speeltoestellen en meubilair. De stranden worden beheerd door Gemeente Goeree-Overflakkee, Stichting Strandexploitatie Veere, Zuid-Holland Landschap (ZHL), Gemeente Noord-Beveland en Gemeente Schouwen-Duiveland.

De volgende voorwaarden zijn opgenomen in het beheerplan:

- Geen mechanische schoonmaak maar 'handpicking' waar embryonaal duin voorkomt of in de aangewezen potentiegebieden (zie figuur 5.4 in het beheerplan met de potentiële locaties van deze gebieden);
- Voertuigen mogen alleen voorbij de zeezijde van de hoogwaterlijn rijden.

De volgende informatie is aangeleverd door Gemeente Goeree-Overflakkee, Schouwen-Duiveland, ZHL, Gemeente Noord-Beveland en Stichting strandexploitatie Veere:

- Locaties van de schoonmaakactiviteiten;
- Methode van schoonmaakactiviteiten;
- Provincie Zeeland krijgt regelmatig signalen van de terreinbeheerders dat er te dichtbij embryonaal duin wordt gereden door beachcleaners, of zelfs er soms overheen rijden;
- ZHL beheert de stranden en ziet toe op handpicking nabij embryonale duinen. Gemeente Noord-Beveland geeft aan dat deze voorwaarde strikt worden nageleefd. Bij Gemeente Veere wordt er handmatig schoongemaakt nabij embryonaal duin, dit is te zien in de aangeleverde PDF met locaties van mechanische schoonmaak en handpicking. Gemeente Schouwen-Duiveland geeft aan dat er alleen handmatig wordt schoongemaakt. Gemeente Goeree-Overflakkee geeft aan dat de strandopzichters toezien op het beheer van embryonale duinen.
- In gemeente Goeree-Overflakkee is de intensiteit van het strandgebruik toegenomen sinds 2015, ook in gemeente Veere is de intensiteit toegenomen. In gemeente Noord-Beveland is het gelijk gebleven.

Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie mogelijk.

Periodiek onderhoud kustverdediging, overige waterstaat- en waterschapwerken

Dit is een categorie twee activiteit en wordt deels uitgevoerd door het Waterschap Scheldestromen en deels door het Waterschap Hollandse Delta. Vanuit beide organisaties is een jaarkalender met gedetailleerde werkzaamheden beschikbaar gesteld vanaf 2020. Het periodieke onderhoud omvat op hoofdlijnen:

- De inspectie en het onderhoud van steenglooingen, de oever en de berm;
- Vooroeverpeilingen;
- Regulier werk aan onderhoudspaden, strandpalen;
- Het plaatsen en verwijderen van afrasteringen van de duinvoet;
- Eenmaal per jaar vindt er conditie-onderhoud aan de kustwerken plaats.

De volgende informatie is aangeleverd door Waterschap Hollandse Delta en Waterschap Scheldestromen:

- Een Excel-bestand met locaties en data en het soort werkzaamheden (met name onderhoud steenglooiingen en vooroeverpeilingen, regulier werk aan onderhoudspaden en strandpalen/hoofden) vanaf 2020 van Waterschap Scheldestromen en Hollandse Delta;
- De werkzaamheden zijn over de jaren heen vergelijkbaar, het is niet bekend of er sprake is van een toename of een afname;
- Er wordt aangegeven dat de voorwaarden worden nageleefd, hier is echter enkel informatie over aangeleverd vanuit de Waterschappen zelf. De voorwaarden zoals beschreven in het beheerplan zijn niet geheel duidelijk; er wordt aangegeven dat onderhoud mag plaatsvinden zonder specifieke beperkingen. In de rustgebieden wordt aangegeven dat onderhoudswerkzaamheden niet van toepassing zijn.

Er is vanaf 2020 informatie aanwezig over de activiteit, maar niet over veranderingen in de activiteit. De voorwaarden worden nageleefd. Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie deels mogelijk.

Baggeren en verspreiding baggerspecie in het Slijkgat

Dit is een categorie twee en drie activiteit. De vrijstelling geldt tot een volume in een piekjaar van 1.100.000 m³ en een diepte van NAP -5,5 meter; grotere volumes of dieptes zijn vergunningplichtig. Het Slijkgat is een belangrijke vaargeul naar de haven van Stellendam en is de enige plek in de Voordelta waar wordt gebaggerd. Het uitgangspunt is dan ook dat het Slijkgat opengehouden kan worden, waarbij maatregelen worden genomen om effecten zoveel mogelijk te voorkomen.

De voorwaarden voor baggeren uit het beheerplan zijn:

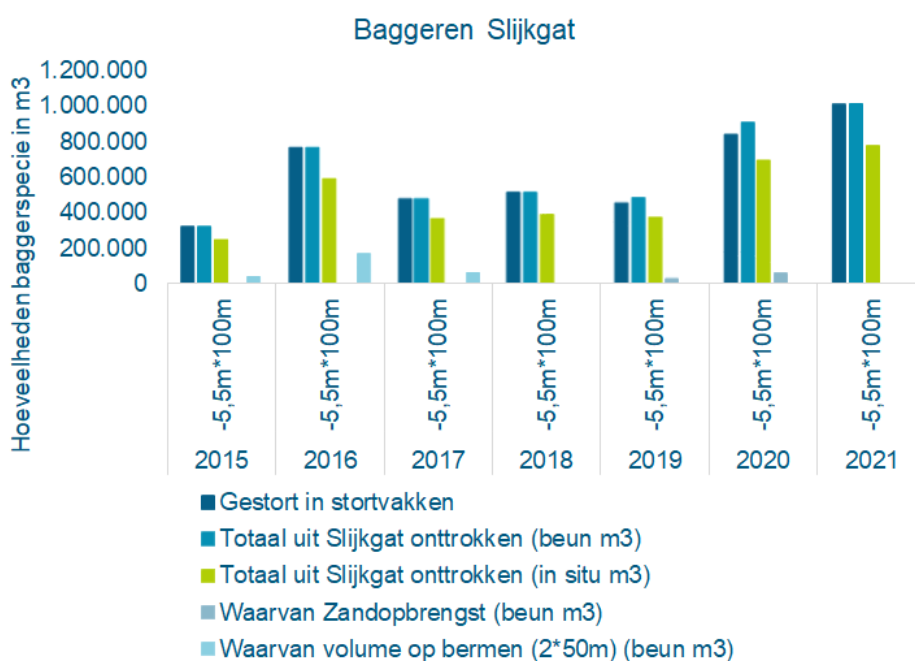
- Baggeren tot -5.5 m NAP; met 1 schip een hopperzuiger met een geringe diepgang en een volume van circa 1.000 m³;
- In een piekjaar mag maximaal 1.100.000 m³ gebaggerd worden: dit komt neer op 150 scheepsbewegingen per maand gedurende maximaal 7,3 maanden per jaar. Van een dergelijk piekjaar mag eens in de beheerplanperiode van 6 jaar gebruik worden gemaakt;
- Baggerspecie wordt gestort in het stortvak in de Voordelta (oostelijk van het Slijkgat, buiten het bodembeschermingsgebied) of eventueel op verspreidingslocaties buiten de Voordelta. Het is niet toegestaan de baggerspecie binnen het bodembeschermingsgebied te verspreiden;
- De vaarroute van de baggerlocatie naar de verspreidingslocatie/het stortvak loopt door de vaargeul, tot de meest westelijke boei waarna in rechte lijn richting het noorden naar het stortvak wordt gevaren.
- Verspreiding middels klappen; vaarroute storten loopt door de vaargeul. Andere wijzen van baggeren zijn vergunningplichtig volgens de Wnb-wet 1998.

De volgende informatie is aangeleverd door RWS WNZ:

- Een Excel-bestand met hoeveelheden en locaties (zie Figuur 4-2 voor een extract);
- In het huidige beheerplan is de onderhoudsdiepte van NAP -5,0 meter verlaagd naar -5,5 meter;
- De baggerwerkzaamheden hebben negatieve effecten op de natuur in de Voordelta, in de vorm van jaarlijks terugkerende, verstoring en vertroebeling (Arcadis, 2014). Vanuit de simulatiemodelstudie die daarin is gedaan blijkt dat significante langdurige effecten – ook in cumulatie met andere activiteiten uitgesloten zijn. Daarom worden er geen aanvullende maatregelen getroffen voor verdere mitigatie;
- Er is een toename van het jaarlijks te baggeren volume, als gevolg van de autonome hydromorfologische en meteorologische ontwikkelingen (verdubbeling van de hoeveelheden in 2021 ten opzichte van 2019);

- In het rapport over de verzanding van de Haringvlietmonding staan toekomstverwachtingen voor 2025, 2030 en 2060 met waarin baggeren van het Slijkgat is meegenomen (*Hoofdrapport: Onderzoek verzanding Haringvlietmonding, z.d.*)
- Het baggermateriaal wordt grotendeels verspreid in het verspreidingsvak Slijkgat;
- In voorkomende gevallen krijgt het een andere bestemming, zoals bijvoorbeeld verspreiden in de bermen op land;
- RWS WNZ geeft aan dat de voorwaarden worden nageleefd. Er is vanuit handhaving geen informatie beschikbaar over de naleving van de voorwaarden.

Er is informatie aanwezig over de activiteit, intensiteit en over veranderingen van deze activiteit gedurende de beheerplanperiode. Over de naleving van de voorwaarden is geen informatie beschikbaar. Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie deels mogelijk.

Figuur 4-2 Baggeren van Slijkgat gedurende 2015-2021 in de Voordelta.

Markering en onderhoud door Rijkswaterstaat

Dit is een categorie twee activiteit. De voorwaarde die in het beheerplan is opgenomen is:

- Onderhoud mag in de rustgebieden in de winter plaatsvinden, mits verstoring van zeehonden en beschermde vogelsoorten wordt voorkómen. In de zomer zijn de rustgebieden geheel gesloten in verband met de zoogperiode van de gewone zeehond en de broedperiode van de grote stern en de visdief. Toegang is dan alleen toegestaan bij dringende noodzaak.

De volgende informatie is aangeleverd door RWS:

- Kaartmateriaal met de locaties van de markeringen in de Voordelta;
- Intensiteit van de werkzaamheden: de reguliere inspecties en/of onderhoudswerkzaamheden vinden één keer per jaar plaats, behalve drie gebieden waar twee keer per jaar onderhoud gepleegd (in de winter en zomer). Deze gebieden zijn rood omcirkeld in het aangeleverde kaartmateriaal;
- RWS geeft aan zo min mogelijk in het gebied te komen, alleen wanneer er een storing aan de markering is en deze opgelost dient te worden;

- Er zijn geen wijzigingen in de activiteit;
- Door RWS wordt aangegeven dat de voorwaarden zoveel mogelijk worden nageleefd.

Er is informatie aanwezig over de activiteit, omvang, intensiteit en over de veranderingen in de activiteit. Over de naleving van de voorwaarden is anekdotische informatie beschikbaar vanuit RWS waarin wordt aangegeven dat de voorwaarden zoveel mogelijk worden nageleefd. Aangezien de winter en zomer locaties nabij rustgebieden liggen, zijn handhavingsgegevens wenselijk als externe toetsing. Op basis van de aangeleverde informatie is een ecologische evaluatie deels mogelijk.

Monitoring (reguliere monitoring- en onderzoeksactiviteiten)

Dit is een categorie twee activiteit. Voor monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier) gaat het om activiteiten zoals het inventariseren van bodemdieren, vis- en schelpdieronderzoek, (broed)vogeltellingen, zoogdieronderzoek, vegetatieonderzoek en meer algemeen onderzoek naar flora en fauna en standplaatsfactoren. Deze activiteiten vallen onder het programma Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL). Daarnaast vindt er reguliere monitoring plaats in het kader van de natuurcompensatie ten behoeve van de tweede Maasvlakte aanleg.

De voorwaarden zoals in het beheerplan opgenomen, zijn:

- Monitoringactiviteiten in opdracht van het bevoegd gezag of als onderdeel van de Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) en monitoring vanuit de Natuurcompensatie Voordelta mogen tijdens de winter in de rustgebieden plaatsvinden, mits verstoring van zeehonden en beschermde vogelsoorten wordt voorkómen. In de zomerperiode zijn de gebieden geheel gesloten in verband met de zoogperiode van de gewone zeehond en de broedperiode van de grote stern en de visdief.
- Voor monitoring vanuit de lucht geldt dat er boven rustgebieden een hoogte van min. 1000 voet (300m) aangehouden moet worden, tenzij vanuit veiligheid of operationele noodzakelijkheid; mits gemeld aan bevoegd gezag.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Informatie over de MWTL monitoring- en onderzoeksactiviteiten zoals locatie, datum en type onderzoek is te vinden op Waterinfo Extra²;
- Informatie over watervogels is te vinden op de website van Sovon³;
- Informatie over monitoring in het kader van NCV is te vinden in Datarapport PMR-Natuurcompensatie Voordelta 20211209 en Synthese rapport NCV-Voordelta 2019;
- Informatie over overtredingen van de voorwaarden zijn op te vragen bij de OZHZ. In de aangeleverde handhavingsrapportages worden geen overtredingen geconstateerd;
- In het kader van NCV is na 2016 niet meer in de intensiteit gemonitord ten opzichte van de voorgaande jaren.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Schelpenwinning

Dit is een categorie drie activiteit en valt onder het bevoegde gezag van RWS. De vergunningsvoorschriften zoals opgenomen in de verleende vergunning specifiek voor de Voordelta in 2016, die relevant zijn voor ecologie, zijn:

- Maximale hoeveelheid van 40.000 m³ op jaarbasis.

² <https://waterinfo-extra.rws.nl/monitoring/>

³ <https://www.sovon.nl/nl/watervogels>

- Er mag geen schelpenwinning plaatsvinden:
 - In gebieden met een geringere diepte dan N.A.P.- 5 meter of binnen een afstand korter dan 500m uit de kust;
 - Binnen de in het bodembeschermingsgebied gelegen rustgebieden conform het Beheerplan Voordelta en bijgevoegde tekening;
 - Binnen een afstand van 100m van levende schelpenbanken;
 - Binnen een afstand van 1500m van werp-, rust- en zooggebieden van zeehonden en op 500m van vogelconcentraties;
 - Binnen een afstand van 500m vanuit afgebakende mosselpercelen.

De volgende informatie is aangeleverd door RWS:

- Het aantal gewonnen schelpen in m³ van de Noordzee en Voordelta (zie Tabel 4-3);
- Kaarten van blackbox gegevens met vaarroutes van de twee schepen die schelpen winnen in de Voordelta, geprojecteerd in een geowebviewer zijn aangeleverd vanuit RWS;
- Schelpenwinninglocaties Testamara
- De geowebviewer data laat de positie van het schip zien waaruit afgeleid kan worden waar de schelpen binnen de Voordelta worden gewonnen (schelpenwinning vindt vooral plaats buiten de Voordelta tussen de vergunde zandwingebieden zeewaarts van de doorgaande -20 m NAP);
- In de periode van 1-1-2014 t/m 31-12-2022 zijn er een drietal Wnb-vergunningen van kracht (geweest) voor Testamara, die het recht had om binnen de Voordelta fossiele schelpen te winnen, steeds voor maximaal 20.000 m³ per jaar. De afschriften van die vergunningen (vergunning voor 3 jaar geldig en dan maximaal 60.000 m³) zijn aangeleverd.

Tabel 4-3 Gewonnen schelpen in m³ (ICES WGEXT⁴)

Jaar	Noordzee	Voordelta
2016	143.189	15.120
2017	86.960	14.530
2018	90.420	15.260
2019	75.659	19.610
2020	94.885	17.168
2021	75.814	9.464

Informatie over het naleven van de voorwaarden ontbreekt. Op basis van de aangeleverde gegevens is een ecologische evaluatie daarom deels mogelijk.

Onderhoud kabels en leidingen

Dit is een categorie vier activiteit. De volgende mitigerende maatregel is opgenomen in het beheerplan:

- Onderhoud aan kabels en leidingen in de rustgebieden is alleen toegestaan in de periode van 1 september tot 1 mei in verband met de zoogperiode van de gewone zeehond en de foerageerperiode van broedende grote sterns en visdieven. Toegang tot de rustgebieden is in deze periode alleen toegestaan bij dringende noodzaak, zulks ter beoordeling vooraf door het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan dan eventuele nadere voorwaarden stellen. Deze voorwaarde is opgenomen in de toegangsbeperkingsbesluiten.

⁴ The International Council for the Exploration of the Sea Working Group on the Effects of Extraction of Marine Sediments on the Marine Ecosystem (ICES WGEXT): <https://www.ices.dk/community/groups/pages/wgext.aspx>

Er is een Wnb-vergunning verleend voor het onderhoud van een datakabel van Circle Noord II door LNV. Deze vergunning was van kracht van 01-10-2021 t/m 31-01-2022. Er is geen informatie en/of bekend over de naleving van de voorwaarden.

Vanuit de aangeleverde informatie van RWS blijkt dat er geen onderhoud is geweest aan kabels en leidingen in de afgelopen beheerplanperiode.

Beroepsvaart

Dit is een categorie vier activiteit. Beroepsvaart is niet toegestaan in de rustgebieden (op grond van toegangsbeperkingsbesluiten). In (winter)rustgebied Bollen van de Ooster ligt een smalle, ondiepe corridor waarbinnen beroepsvaart een theoretische mogelijkheid heeft tot doorvaart met een max.snelheid van 7 knopen/uur. In de praktijk wordt dit alleen sporadisch gebruikt door de visserij.

Er is door RWS een rapport van MARIN (2018-2019) aangeleverd met daarin de volgende kaarten:

- Beroepsvaart onderverdeeld in verschillende type schepen (werkvaart, LNG-carriers, containerschepen, niet route-gebonden, tankers, route-gebonden en verkeer totaal).
- Vergelijkingskaarten van 2019 t.o.v. 2015;
- Er is geen informatie beschikbaar over de naleving van de mitigerende maatregel.

Op basis van de aangeleverde informatie kan er deels een evaluatie uitgevoerd worden, omdat de informatie niet dekkend is voor de gehele beheerplanperiode en er geen informatie is over de naleving van de voorwaarden.

Gemotoriseerde en ongemotoriseerde luchtvaart

Dit is een categorie vier activiteit. Deze activiteit heeft voornamelijk betrekking op kleine vliegtuigen, zweefvliegtuigen, helikopters en luchtballonnen.

De volgende mitigerende maatregelen zijn opgenomen in het beheerplan:

- Boven rustgebieden een hoogte van min. 1000 voet (300m) tenzij vanuit veiligheid of operationele noodzakelijkheid; mits gemeld aan bevoegd gezag.
- Deltavliegen, schermvliegen en andere vormen van luchtvaart onder 1000 voet (300m) zijn niet toegestaan boven rustgebieden.

Informatie over deze activiteit is opgevraagd bij Vliegveld Midden-Zeeland en is de CBS-website⁵ geraadpleegd. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Op de website van het CBS staan voor de kleine vliegvelden het aantal vliegbewegingen weergegeven. Dit is sinds 2018 bijgehouden. Over 2018 is er alleen een totaaloverzicht. Over 2019 is informatie beschikbaar per kwartaal en over 2020 en 2021 per maand. Het vliegveld Midden-Zeeland ligt het dichtst bij de Voordelta. Voor dit vliegveld is het aantal vliegbewegingen per jaar weergegeven in onderstaande tabel. Dit betekent niet per definitie dat de vliegtuigen ook over de Voordelta zijn gevlogen.
- Vliegveld Midden-Zeeland geeft aan dat over het algemeen er aan de voorwaarden wordt voldaan, een enkele keer wordt er te laag gevlogen. Overtredingen worden doorgegeven aan de Dienst Luchtvaart.
- Er is een jaarlijkse toename te zien in omvang/intensiteit van vliegtuigbewegingen sinds 2018.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/60058ned>

Tabel 4-4. Jaarlijks aantal vliegbewegingen vanaf Midden-Zeeland.

Jaartal	Midden-Zeeland
2018	25.464
2019	27.747
2020	27.722
2021	32.256

Op basis van de verzamelde informatie kan er deels een ecologische evaluatie plaatsvinden gezien registratie voor 2018 niet beschikbaar is, kwantitatieve handhavingsdata ontbreekt en ook is onbekend hoeveel van de vluchten daadwerkelijk over de Voordelta zijn gevlogen.

Tot ontploffing brengen van munitie

Dit is een categorie vier activiteit. Vanuit het beheerplan geldt als mitigerende maatregel dat deze activiteit niet in rustgebieden mag plaatsvinden, wel in de overige gebieden binnen de Voordelta.

De volgende informatie is verzameld bij ZHL en RWS:

- Op basis van de informatie van terreinbeheer blijkt dat de activiteit niet plaatsvindt in rustgebieden, de voorwaarden worden nageleefd;
- De locatie waar mijnen of andere munitie tot ontploffing worden gebracht is onderaan de Strandweg 1 in Oostvoorne;
- De EOD rapporteert munitie 'encounters' aan OSPAR en zijn in te zien op: <https://odims.ospar.org/en/search/?dataset=encounters>. Uit de datasets blijkt dat in 2015, 2016, 2018 en 2020 jaarlijks één registratie is vastgelegd de Voordelta (zie datadossier met exports van deze jaren). Het is niet duidelijk te zien in de data of dit daadwerkelijk ontploffingen zijn geweest.
- Volgens anekdotische informatie vanuit ZHL blijkt dat de laatste ontploffing circa 2 tot 3 jaar terug heeft plaatsgevonden;
- ZHL stemt ter plekke af met de EOD dat het gebied wordt afgezet en dat munitie veilig tot ontploffing kan worden gebracht.

Op basis van de aangeleverde informatie is een evaluatie mogelijk.

Overige militaire activiteiten

Dit is een categorie vier activiteit. De volgende mitigerende maatregelen zijn opgenomen in het beheerplan:

- Niet toegestaan in de rustgebieden; wel in het bodembeschermingsgebied en de rest van de Voordelta.

De volgende informatie is verzameld bij ZHL en OZHZ:

- Er heeft geen registratie van deze activiteit plaatsgevonden. Vanuit de terreinbeheerder wordt aangegeven dat deze activiteit niet heeft plaatsgevonden in de afgelopen beheerplanperiode in het beheergebied van ZHL.
- Vanuit OZHZ wordt aangegeven laagvliegen geregeld plaatsvindt in het gebied waarvoor een Wnb-vergunning is afgegeven vóór de vigerende beheerplanperiode voor heel Nederland. Laagvliegen door helikopters boven kale grondbroeders wordt als incident benoemd in de Voordelta.

Het kan niet worden uitgesloten dat er in de toekomst wel weer militaire activiteiten kunnen plaatsvinden in het beheergebied van ZHL. Op basis van deze informatie kan een ecologische evaluatie plaatsvinden.

4.1.1.2 Recreatie

De Voordelta trekt veel recreanten. De combinatie van goede bereikbaarheid, geschikte wind en branding en aantrekkelijke (verblijfs)faciliteiten maakt de Voordelta nationaal en internationaal hoog gewaardeerd als surfgebied (Rijkswaterstaat, 2015). Kitesurfen is de afgelopen jaren sterk toegenomen en is niet meer beperkt tot de zomerperiode. Op topdagen zijn er vele honderden kitesurfers en windsurfers actief. Andere belangrijke vormen van recreatie zijn golfsurfen, recreatievaart met zeil- of motorjachten, gemotoriseerde waterrecreatie (speedboten), sportvisserij, sportvliegen, duiken, kanoën, Stand Up Paddling (SUP), plaatbezoek en strandrecreatie. Daarnaast is het gebied in trek bij vogelaars.

Tabel 4-5. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (recreatieve) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Recreatie	Informatiehouder	Cat.	Kwaliteit van informatie				
				Beschikbaarheid	Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
13	Kitesurfen	Locaties via RWS WV en gebruikers, OZHZ, Recreatieschap Voorne-Putten	4	A	A	A	A	A
14	Windsurfen, golfsurfen	RWS en verenigingen	4	B	B	B	B	B
15	Kanoën	Provincie ZH en verenigingen Kanobond - zelfregulering	4	B	B	A	B	B
16	Kitebuggy's	Strandtenten/ Algemene Buggyclub	4	B	C	A	C	B
17	Extreme strandporten (strandzeilen, flyboarden, sportvliegeren)	Gemeente Goeree-Overflakkee	4	B	B	B	C	C
18	Zeilen, snelle recreatievaart, Sportvisserij	Kustwacht/NVWA	4	B	B	B	B	B
19	Duiken	Nederlandse Onderwaterbond	4	A	B	B	B	B
20	Stand UP Paddling	OZHZ	4	B	C	C	C	C
21	Plaatbezoek	OZHZ	4	A	A	A	A	A
22	Strandgebruik (wandelen, paardrijden, zwemmen, vliegeren, hond uitlaten)	Gemeenten	4	B	B	B	B	B

Kitesurfen

Dit is een categorie vier activiteit. Gedurende de eerste en tweede beheerplanperiode heeft deze activiteit extra aandacht gekregen, aangezien er uit de gebruikstoets bleek dat er veel overtredingen door kitesurfers plaatsvonden. In het rustgebied Hinderplaat is een risico op toename van verstoring en betreding als gevolg

van kitesurfers die bij de punt van de Slufter opstappen. Kitesurfers kunnen een meer dan gemiddelde verstoring veroorzaken op rustende vogels. Het gebied bij de Slufter dat door kitesurfers in gebruik is genomen, is een potentieel waardevol (nieuw) leefgebied voor steltlopers dat zou kunnen bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Door deze ontwikkelingen is een onderzoek opgestart bij de Slikken van Voorne naar kitesurfgedrag.

De mitigerende maatregelen die zijn opgenomen in het beheerplan zijn:

- Kitesurfen is beperkt toegestaan in het bodembeschermgebied;
- Kitesurfen is niet toegestaan in de rustgebieden
- Opstaplocaties alleen op APV locaties;
- Maximaal 6 kitesurfscholen actief bij voormalig autostrand;
- Er is in 2018 een onderzoek uitgevoerd bij de Slikken van Voorne (Proef Slikken van Voorne) naar effecten van kitesurfen op vogels.

De volgende informatie is aangeleverd door RWS en OZHZ:

- Inzicht in aantallen kitesurfers, dit kunnen er soms honderden zijn (kwantitatief en anekdotische informatie);
- De aantallen overtredingen in het gebied laten een daling zien in 2019 ten opzichte van 2014 en het aantal overtredingen in 2017 en 2018 is ongeveer gelijk gebleven. In 2017 zit het naleefgedrag rond de 98% (zie handhaving jaarrapportages 2016, 2018 en 2019 en het Excel-bestand naleefgedrag kites Slufter en Slikken);
- Kitesurflocaties (zie Figuur 4-3);
- Eindrapportage kitesurfen CSO 2014 (baseline rapport);
- Eindrapport Proef Slikken van Voorne 2018 waarin kitesurfen en het gedrag in relatie tot vogeltrends nader wordt onderzocht;
- In opdracht van gemeente Rotterdam wordt een Passende Beoordeling uitgevoerd voor kitesurfen bij de tweede Maasvlakte, de resultaten zijn echter ten tijde van schrijven nog niet bekend;
- Een landelijk watersportonderzoek uit 2021 van het Kenniscentrum Kusttoerisme.

Informatie over de activiteit en de naleving van de maatregelen is aanwezig. Op basis van de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Figuur 4-3 Kitesurflocaties bij Oostvoorne en de Slufter, onderzoeksgebied Proef Slikken van Voorne (Rijkswaterstaat, 2015)

Windsurfen, golfsurfen

Dit is een categorie vier activiteit. Windsurfen vindt plaats vanaf de Noordoostelijke punt van de Bollen van de Ooster, Brouwersdam, Westerschouwen, Neeltje Jans en de dijk bij Westkapelle.

De volgende mitigerende maatregelen zijn opgenomen in het beheerplan:

- Deze activiteit is alleen toegestaan op APV-locaties;
- In het rustgebied Bollen van de Ooster is het toegestaan te windsurfen, golfsurfen en kanoën binnen de gemarkeerde zone op de noordoostelijke punt van dit gebied. Ook het betreden van dit deel van de plaat met als enige oogmerk het uitoefenen van deze genoemde sporten, is toegestaan;
- Windsurfen is niet toegestaan in de corridor in het winterrustgebied tussen de Bollen van de Ooster en het Gat van Hawk.

De volgende informatie is beschikbaar via RWS, het Watersportverbond, het Kenniscentrum Kusttoerisme en OZHZ:

- Een landelijk watersportonderzoek van 2021 (Waterrecreatie Nederland, 2021) geeft inzicht in de ontwikkeling van diverse watersporten waaronder wind- en golfsurfen, de cijfers zijn echter niet toegespitst op de Voordelta;
- Handhavingsgegevens van watersporters over de jaren 2016 t/m 2019;
- Rustgebieden zijn gemarkeerd en er is een informatiebord bij Ouddorp;
- Anekdotische informatie vanuit windsurfers en het Watersportverbond geeft inzicht in de aantallen windsurfers. Vanuit het Watersportverbond wordt aangegeven dat er soms honderden windsurfers actief zijn en dat dit aantal nog altijd hoger is dan het aantal kitesurfers. Vanuit RWS (anekdotische

informatie) wordt aangegeven dat per opstaplocatie er 25-30 windsurfers zijn en dat dit aantal aanzienlijk lager is dan het aantal kitesurfers. Het landelijk watersportonderzoek van het Kenniscentrum Kusttoerisme bevestigt dat de landelijke aantallen windsurfers hoger liggen dan kite- of golfsurfen.

De aangeleverde gegevens zijn deels anekdotisch, deels kwantitatief maar niet specifiek toegespitst op wind- en golfsurfen en wanneer dit wel het geval is dan is de data onvoldoende gebiedsgericht. Ook spreken de verschillende partijen elkaar tegen. Op basis van de beschikbare informatie kan deels een evaluatie worden uitgevoerd.

Kanoën

Dit is een categorie vier activiteit. De volgende mitigerende maatregelen zijn opgenomen in het beheerplan:

- De activiteit wordt toegestaan in het bodembeschermgebied;
- Er wordt extra mitigatie toegepast in de rustgebieden;
 - Bij Hinderplaat mogen maximaal twee georganiseerde kanotochten per dag plaatsvinden en totaal tien tussen 1 sep en 1 mei;
 - Toegang op die locatie is alleen in groepsverband toegestaan (max. 16 personen) met gids en minimaal 48 uur vooraf aangemeld;
 - De minimale afstand ten opzichte van rustende zeehonden is 250 meter;
 - Droogvallende platen mogen niet betreden worden;
- Kanoën is toegestaan in de corridor tussen Slikken van Voorne en Hinderplaat (Gat van Hawk) mits er in de geul wordt gevaren en navigatie met een zeekaart wordt toegepast.

De volgende informatie is aangeleverd door OZHZ, het Watersportverbond en het Kenniscentrum Kusttoerisme:

- Aantallen kanoërs specifiek voor het gebied zijn niet bekend, landelijke en provinciale cijfers wel (zie rapport Kenniscentrum Kusttoerisme);
- Volgens het Watersportverbond wordt er niet of nauwelijks gekanoed. Handhaving ziet deze activiteit wel plaatsvinden, vooral rondom Hinderplaat en in mindere mate rondom de Bollen van de Ooster;
- Uit de handhaving jaarrapportages van OZHZ blijkt dat in 2018 zijn tijdens controledagen kanovaarders gecontroleerd, de meesten waren in het bezit van een vergunning, een aantal keer is proces-verbaal opgemaakt;
- In 2018 zijn het aantal overtredingen van watersporters toegenomen t.o.v. voorgaande jaren. Het aantal watersporters is ook toegenomen. In 2019 is er een afname te zien in het aantal watersporters, een mogelijke verklaring was het slechte weer tijdens de bouwvakantie.

Op basis van anekdotische informatie, handavingsrapportages en provinciale gegevens verkregen vanuit het Kenniscentrum Kusttoerisme kan enigszins inzicht worden gegeven in deze activiteit. Echter zijn de kwantitatieve gegevens van deze activiteit niet voldoende beschikbaar. Op basis van de beschikbare informatie is er deels een evaluatie mogelijk.

Kitebuggy's

Dit is een categorie vier activiteit. Kitebuggy'en is een sport die beoefend wordt op het strand. De buggy is een soort skelter met een kite die door de wind voortbeweegt en bediend wordt met de skelter. Het is mogelijk om een kitebuggy te huren bij vier strandtenten (Beware beach, Brouw.nl, Ouddorp.nl en Natural-high).

De volgende mitigerende maatregel is opgenomen in het beheerplan en komt voort uit het TBB:

- De activiteit is niet toegestaan in de rustgebieden;

- Conform de APV wordt de activiteit alleen toegestaan op Brouwersdam vanaf strandpaviljoen 'De Kous' richting het Zuiden, tot aan 'De Strandtent'.

De volgende informatie is aangeleverd door Gemeente Goeree-Overflakkee, OZHZ en het Watersportverbond (de algemene buggyclub en de vier strandtenten hebben geen informatie aangeleverd):

- Er is geen kwantitatief inzicht te geven in aantallen volgens de gemeente. Het Watersportverbond geeft aan dat er tientallen kitebuggy's zijn op een dag met zon en sterke wind;
- De gemeente geeft aan dat er twee stranden zijn (Maasvlakte 2 en Brouwersdam) waar extreme sporten worden beoefend (waarschijnlijk is er geen verhuur van kitebuggy's bij het Maasvlakte strand), het Watersportverbond geeft aan dat deze activiteit plaatsvindt aan de buitenkant van Brouwersdam. Hierbij is het noordelijke gedeelte aangewezen voor kitesurfen en het zuidelijke gedeelte voor kitebuggy's;
- Er is sprake van overtredingen maar het aantal is beperkt en er zijn geen meldingen bekend;
- OZHZ geeft aan dat overtredingen veelal plaatsvinden voor de strandtent het Gorsje waarbij de APV wordt overtreden;
- Volgens het Watersportverbond geeft de gele boeienlijn het einde aan van het stuk strand waar gekitebuggied mag worden;
- Het Watersportverbond geeft aan dat er één ondernemer is voor deze activiteit.

De informatie bevestigt dat de activiteit plaatsvindt op de afgesproken locatie, echter kan er geen kwantitatief inzicht worden gegeven in de aantallen overtredingen. Op basis van de beschikbare informatie kan een evaluatie deels worden uitgevoerd.

Extreme strandporten (strandzeilen, flyboarden, sportvliegeren)

Dit is een categorie vier activiteit. Sinds het najaar van 2012 is er aan de noordkant van het Maasvlakte 2-strand een strand voor extreme sporten aangewezen, naast de locatie bij de Brouwersdam. Extreme strandporten worden alleen toegestaan op deze APV-locaties.

De volgende informatie is ingewonnen bij het Watersportverbond en Gemeente Goeree-Overflakkee:

- De gemeente geeft aan dat de aantallen hoog zijn, maar niet precies bekend;
- Extreme sporten worden beoefend op de twee APV-locaties, maar flyboarden is daar niet mogelijk omdat er geen gemotoriseerde watersport toegestaan is in die zone;
- De gele boeienlijn geeft de markering aan tot waar gesport mag worden;
- Het Watersportverbond geeft aan dat vliegeraars ook aanwezig zijn op de aangewezen sportstranden zoals Brouwersdam buiten, Renesse, Oosterscheldekering bij Neeltje Jans en Noord-Beverland. Bij een goede dag zijn er tientallen vliegeraars aanwezig. De aantallen zijn stabiel gebleven.

Er is geen inzicht in de omvang en intensiteit van het gebied gegeven door de gemeente die verantwoordelijk is voor het toezicht op deze activiteit wat een evaluatie bemoeilijkt. Op basis van de beschikbare informatie kan een evaluatie deels worden uitgevoerd.

Zeilen, snelle recreatievaart, sportvisserij

Dit is een categorie vier activiteit. Alle recreatievaart vindt plaats in de geulen tussen de vaarwegbetonning. Ook waterscooters vallen onder deze activiteit.

De volgende mitigerende maatregelen zijn opgenomen in het beheerplan:

- Een maximumsnelheid van 7 knopen bij corridor 'de Bollen van de Ooster';
- Zeilen is in de rustgebieden niet toegestaan;

- De corridor 'Gat van Hawk' is alleen toegankelijk voor motorboten met ontheffing en ook geldt hier een maximumsnelheid van 7 knopen.

De volgende informatie is beschikbaar via MARIN, NVWA, OZHZ en Watersportverbond:

- Er is geen inzicht te geven in vaarbewegingen recreatievaart vanuit de NVWA. Wel is uit een rapport van MARIN een kaart beschikbaar van recreatievaarbewegingen in de periode 2018 tot 2019 van schepen met AIS-apparatuur;
- In het handhavingsjaarrapport van OZHZ uit 2016 staan locaties waar waterscooters varen;
- Uit anekdotische informatie van het Watersportverbond blijkt dat zeilen vaak een snelheid heeft van 5-6 knopen, van snelle recreatievaart is dit niet bekend;
- Van zeilen en snelle recreatievaart is het niet bekend of de voorwaarden worden nageleefd;
- In de OZHZ-handhavingsjaarrapportage van 2017 wordt sportvisserij benoemd als aandachtspunt. Vanuit de Verkeerspost Ouddorp ontving OZHZ vaker meldingen van sportvissers en recreatiebootjes binnen de begrenzing van de Bollen van de Ooster en de Hinderplaat. De betreding met kleine sportvisbootjes vindt vooral plaats vóór 7.00 uur in de ochtend. In 2018 is daarom een aantal keer vroeg uitgevaren en zijn diverse overtredingen geconstateerd waarvoor proces-verbaal is opgemaakt;
- De overtredingen van waterscooters in rustgebieden zijn niet toegenomen in 2018 en is afgenomen in 2019. Data over 2020/2021 zijn alleen beschikbaar in aantallen constatering en overtredingen door wandelaars, watersporters, kitesurfers en overig;
- Er is geen data beschikbaar vanuit de jaarrapportages van de handhavingsdienst OZHZ als het gaat om de naleving van de snelheidsvoorwaarden van motorboten en zeilers.

Er is niet voldoende inzicht te geven in de omvang, intensiteit en wijzigingen van zeilen, snelle recreatievaart en sportvisserij gedurende de gehele beheerplanperiode. Vanuit handhaving is sportvisserij benoemd als aandachtspunt. Op basis van de beschikbare informatie kan er deels een evaluatie worden uitgevoerd.

Duiken

Dit is een categorie vier activiteit. Duiken is toegestaan in de Voordelta en heeft verder geen mitigerende maatregelen.

- Er is contact geweest met de Onderwatersportbond en die geven aan dat er soms gedoken wordt in de Voordelta nabij de werkhaven Ouddorp aan de buitenzijde/Noordkant van de dam. Inzicht in exacte aantallen kan niet worden gegeven. Volgens het Onderwatersportverbond wordt er op deze locatie enkele keren per maand gedoken en omdat het een relatief nieuwe locatie is, kan dit een lichte toename zijn ten opzichte van voor 2015.
- OZHZ heeft aan dat er veelvuldig wordt gedoken op deze locatie.

Aangezien het niet geheel duidelijk is om hoeveel aantal duikers het exact gaat en er momenteel geen mitigerende maatregelen zijn opgesteld kan er niet worden gesteld of extra maatregelen nodig zijn. Wel is er deels, maar anekdotisch informatie over een toename van de activiteit. Op basis van deze anekdotische informatie is een evaluatie deels mogelijk.

Stand Up Paddling

Dit is een categorie vier activiteit. Stand Up Paddling (SUP) is een relatief nieuwe recreatievorm. In de gebruikstoets uit 2014 wordt aangegeven dat de activiteit vooral wordt uitgeoefend bij Vissershoek (ten noorden van de vuurtoren bij Ouddorp) en de Brouwersdam. De verwachting was dat deze recreatievorm de komende jaren in populariteit toeneemt (ongeveer een verdubbeling van huidige aantallen) en zich uiteindelijk zal gaan stabiliseren (of afnemen). SUP is een typische activiteit van mooi en warm weer, zodat er niet wordt verwacht dat het ook in najaar, winter en vroege voorjaar beoefend gaat worden.

De volgende mitigerende maatregel is opgenomen in het beheerplan:

- De activiteit is niet toegestaan in de rustgebieden.

Er is geprobeerd informatie over deze activiteit in te winnen bij het Watersportverbond en OZHZ, echter ontbreekt data van deze activiteit in de aangeleverde rapportages. De volgende informatie is beschikbaar:

- Watersportonderzoek Kenniscentrum Kusttoerisme 2021 laat zien dat slechts 2% van de SUP activiteit zich in de Deltawateren bevindt, dat zou uit moeten komen op circa 11.700 gebruikers, verspreid over het gehele gebied;
- Uit het gesprek met het Watersportverbond kwam naar voren dat deze activiteit niet of nauwelijks plaatsvindt in de Voordelta;
- OZHZ geeft aan dat suppen in de gehele Voordelta plaatsvindt, voornamelijk onder de kust bij de recreatiestranden. Bij Rockanje worden Sun set sup tochten georganiseerd. Deze tochten worden voor de strandtenten van Rockanje georganiseerd.

Op basis van de beschikbare informatie kan geen evaluatie worden uitgevoerd. De activiteit zou eerst beter in kaart gebracht moeten worden middels monitoring om te onderzoeken in welke mate deze activiteit plaatsvindt.

Plaatbezoek

Dit is een categorie vier activiteit. De Voordelta kenmerkt zich door een aantal droogvallende platen die ingesteld zijn als rustgebieden voor vogelsoorten en zeehonden. Dit betreft de Bollen van het Nieuwe Zand, Middelplaat, de Bollen van de Ooster, Hinderplaat en de Slikken van Voorne. Verklikkersplaat is een plaat die niet meer als rustgebied dient. Op de Bollen van het Nieuwe Zand en een gedeelte van de Bollen van de Ooster mag een deel van het jaar recreatie plaatsvinden. De Bollen van de Ooster is volledig gesloten tussen 1 november en 1 april en de Bollen van het Nieuwe Zand is gesloten tussen 1 november en 15 mei, dit is vastgelegd in het TBB.

De volgende informatie is aangeleverd door OZHZ:

- Handhavingsjaarrapporten met data van 2015 tot en met 2021. Hieruit blijkt dat het aantal betredingen van rustgebieden door watersporters is – ten opzichte van 2017 - fors is toegenomen in 2018. De overtredingen door watersporters zijn deels toe te schrijven aan bestuurders van waterscooters, die zich in het rustgebied Hinderplaat bevonden, deels aan diverse constateringingen (33) door verkeersleiders van de Verkeerspost Ouddorp van watersporters en sportvissers bij de Bollen van de Ooster.

Op basis van de beschikbare informatie kan een evaluatie worden uitgevoerd.

Strandgebruik (wandelen, paardrijden, zwemmen, vliegeren, hond uitlaten)

Dit is een categorie vier activiteit. De stranden die in het gebied liggen, vallen onder het beheer van Gemeenten; Schouwe-Duivenland, Noord-Beveland, Goeree-Overflakkee, Veere, Oostvoorne. In het huidige beheerplan staat als mitigerende maatregel dat strandgebruik of vergelijkbare activiteiten niet worden toegestaan op de droogvallende platen in de aangewezen rustgebieden (op grond van de TBB's).

De volgende informatie is aangeleverd door Gemeente Schouwe-Duivenland, Noord-Beveland, Goeree-Overflakkee, Veere en OZHZ:

- Gemeente Goeree-Overflakkee geeft aan een toename te zien in het aantal toeristische overnachtingen en verwacht dat daarmee ook de genoemde vormen van strandgebruik ook zijn toegenomen;
 - Overtredingen komen ook voor, maar aantallen zijn niet bekend. Tijdens de lockdowns was er ook een toename van illegale feesten;

- Gemeente Veere (beheer via Strandexploitatie Veere) geeft ook aan dat strandgebruik is toegenomen;
 - Overtredingen vinden geregeld plaats van artikelen zoals gesteld in de gemeentelijke APV. Paardrijden buitenom bloktijden over verkeerde overgangen. Vliegeren waar dit in het seizoen niet is toegestaan. Deltavliegen waar dit niet mag. Honden op plekken waar dit niet mag. Loslopende honden op plekken waar deze aangeliend moeten zijn. Bij Oranjezon wordt in toenemende mate geconstateerd dat naakt recreërende strandbezoekers bivakkeren in het duingebied. Net zoals het strandbezoek is toegenomen, is evenredig daaraan ook de overtredingen toegenomen.
- Gemeente Noord-Beveland geeft aan dat aantallen ongeveer gelijk zijn gebleven;
- Gemeente Schouwe-Duivenland verwijst naar gegevens van de RUD-Zeeland (waarvan geen activiteit specifieke overtredingen zijn aangeleverd, zie hoofdstuk 5.4) en Staatsbosbeheer en heeft geen inzicht in data van strandgebruik.

Op basis van de beschikbare informatie kan een evaluatie deels worden uitgevoerd.

4.1.1.3 Beroepsmatige visserij

De visserij in de Voordelta is onder te verdelen in zes categorieën actieve visserijen: boomkorschepen en pulskorschepen (pulsvisserij is sinds 2021 verboden) vissend op platvis (260-300 pk), boomkorschepen vissend op garnaal, de schelpdiervisserij, bordenvisserij, schotse zegenvisserij en twee categorieën passieve visserij, namelijk staandwant- en fuikenvisserij. De meeste vis-uren worden gemaakt door boomkorvisserij op platvis met schepen >260 pk, garnalenvisserij en schelpdiervisserij. Boomkorvisserij >260 pk is sinds 2008 in het Bodembeschermingsgebied niet toegestaan. Garnalenvisserij en schelpdiervisserij komen wel voor in het Bodembeschermingsgebied. Bordenvisserij komt vooral voor in de noordwestelijke hoek en in het zuiden van de Voordelta. Platvisvisserij <260 pk en fuikenvisserij vinden vrijwel uitsluitend plaats bij de monding van het Haringvliet. Staandwant- en Schotse zegenvisserij vinden hoofdzakelijk langs de diepere randen van de Voordelta plaats. ADDIN ZOTERO_ITEM CSL_CITATION {"citationID":"2g1ZqR6o","properties":{"formattedCitation":"(I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Slui, 2019)","plainCitation":"(I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Slui, 2019)","noteIndex":0},"citationItems":[{"id":5840,"uris":["http://zotero.org/groups/2287905/items/42KQENFJ"],"itemData":{"id":5840,"type":"document","title":"Syntheserapport PMR NCV","author":{"family":"I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Slui","given":""},"issued":{"date-parts":[["2019"]]},"schema":"https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json"}]} (I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Slui, 2019)(Tien et al., 2017). Eerst wordt nader ingegaan op een inventarisatie van de vrijgestelde visserij activiteiten, samengevat in Tabel 4-6. Onder paragraaf 4.1.1.4 worden de meest intensieve vergunningplichtige visserij activiteiten omschreven.

Tabel 4-6. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (visserij) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Visserijvormen	Informatiehouder	Cat.	Kwaliteit van informatie				
				Beschikbaarheid	Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
23	Sleepnetvisserij < 260 pk (191 kW)	LNV, Kustwacht/NVWA	2	C	C	C	C	C

24	Bordenvisserij (anders dan op garnalen)	LNV	2	C	C	C	C	C
25	Visserij met korven en fuiken	Kustwacht/NVWA	2	C	C	C	C	C
26	Visserij met staandwant en zegen	LNV	2	C	C	C	C	C

Sleepnetvisserij < 260 pk (191 kW)

Dit is een categorie twee activiteit. Bij vaststelling van het beheerplan werd deze vorm van visserij nauwelijks uitgeoefend (Deltares, 2013 B1), daarnaast veroorzaakt sleepnetvisserij met een motorvermogen kleiner dan 260 pk (191 kW) relatief geringe schade aan het bodemleven (Poot et al, 2007). Deze vorm van visserij is daarom vrijgesteld onder voorwaarden.

De voorwaarden uit het beheerplan zijn:

- De vissersvaartuigen beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving;
- Geen visserij tussen mei - september in verband met de zoogperiode van de gewone zeehond;
- Er mag niet in de rustgebieden gevist worden;
- Twee sleepnetvissers (vaartuig OD2 en Th17) mogen in het rustgebied Hinderplaat vissen in de periode 1 september tot 1 mei, maar dit is in andere rustgebieden niet toegestaan. Ze mogen dit onder de volgende voorwaarden:
 - De afstand tot drooggevallen platen is minimaal 250 meter;
 - De maximum vaarsnelheid is 7 knopen (13 km/h);
 - Beide vissersvaartuigen beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving.

De volgende informatie is verzameld en ontvangen vanuit RVO, RWS, OZHZ, en de NVWA:

- Locaties waar gevist wordt met vaste vistuigen zijn het Zeegat van Goeree en het Brouwershavense Gat;
- Drie huurovereenkomsten voor de visvakken zijn afgegeven voor de Voordelta;
- Rapport Activiteiten van de vissersvloot in de toegangsbeperktegebieden in de Voordelta. Periode 2008 tot en met 2017. Dit rapport is opgesteld in opdracht van RWS in het kader van de NCV en bevat gegevens over bodemberoerende visserij (dus breder dan alleen vrijgestelde sleepnetvisserij). Hieruit blijken veel overtredingen van de visserij binnen de gesloten gebieden. Met name in de Bollen van het Nieuwe Zand in 2016 wordt er meer visserijactiviteit waargenomen ten opzichte van de gehele Voordelta en kan een aanleiding zijn van potentiële verstoringen door de visserij binnen de rustgebieden. Het laatste meetjaar is echter 2017, waardoor trends nog niet geanalyseerd zijn in de rapportage;
- Dichtheid scheepvaartverkeer (Figuur 4-4);
- Vanuit de NVWA is te weinig capaciteit om naleving van de voorwaarden te controleren, dit is alleen mogelijk voor betreding van de gesloten gebieden;
- In het OZHZ handhavingsjaarrapport van 2017 wordt aangegeven dat er drie processen verbaal zijn uitgeschreven voor het beroepsmatig vissen in de Voordelta zonder de benodigde Wnb-vergunning. De NVWA heeft in 2018 één proces-verbaal opgemaakt tegen een beroepsvisser die de AIS niet in werking had tijdens het vissen in de Voordelta.

De NVWA en Kustwacht geven aan geen handhavinginformatie te kunnen leveren. Er is door RWS een rapport gedeeld van MARIN dat inzicht geeft in de dichtheid van vaarbewegingen van vissersboten in de

Voordelta in de periode 2018-2019. Deze gegevens zijn niet voldoende om een ecologische evaluatie uit te voeren.

Bordenvisserij (anders dan op garnalen)

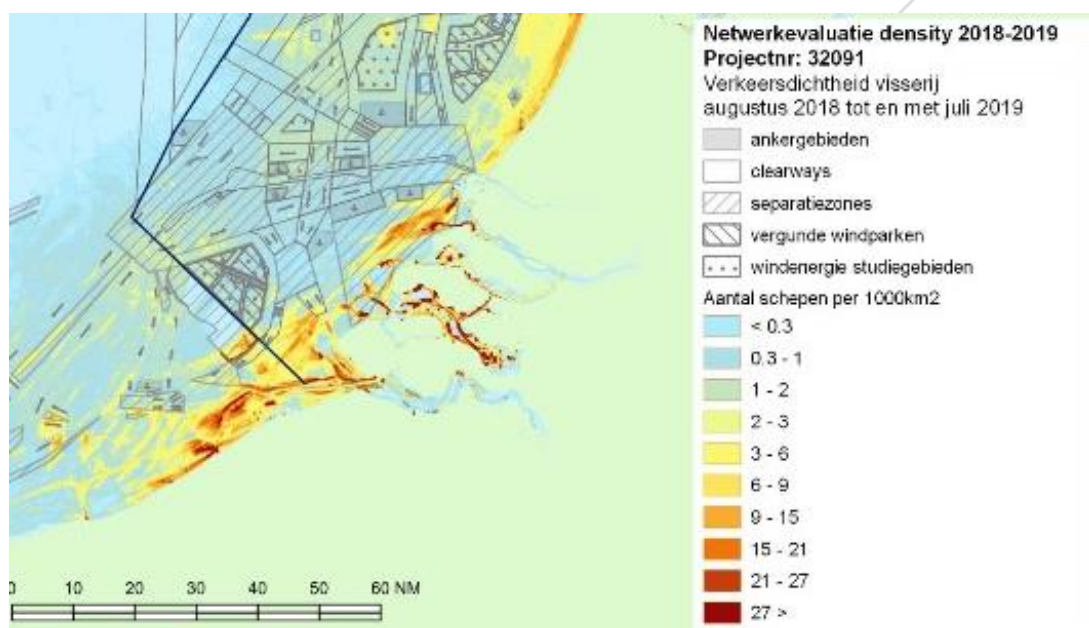
Dit is een categorie twee activiteit. De volgende voorwaarden zijn opgenomen in het beheerplan:

- Bordenvisserij is niet toegestaan in rustgebieden;
- De vissersvaartuigen beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van handhaving

De volgende informatie is verzameld en ontvangen vanuit RVO, de NVWA:

- Kustvakken verdeling waarvan drie huurovereenkomsten zijn voor visvakken in de Voordelta;
- Dichtheid scheepvaartverkeer (Figuur 4-4);
- Er is te weinig capaciteit om naleving van de voorwaarden te controleren, dit is alleen mogelijk voor betreding van de gesloten gebieden;

De NVWA en Kustwacht geven aan geen handhavinginformatie te kunnen leveren. Er is door RWS een rapport gedeeld van MARIN wat inzicht geeft in de dichtheid van het visserij verkeer in de Voordelta in de periode 2018-2019. Deze gegevens zijn niet voldoende om een ecologische evaluatie op uit te voeren.

Figuur 4-4 Dichtheid visserij verkeer MARIN 2018-2019

Visserij met staand want, zegen, korven en fuiken

In het huidige beheerplan valt de activiteit in categorie twee. Bij het opstellen van het afgelopen beheerplan was het aantal bedrijven dat actief is met deze vormen van visserij namelijk gering. Met dat aantal bedrijven waren destijds geen nadelige effecten te verwachten voor de natuurbeschermingsdoelstellingen. Indien er sprake is van uitbreiding, zal een Wnb-vergunningsprocedure doorlopen moeten worden en gaat de activiteit in categorie drie vallen. De algemene lijn is dat visserij met staand want (kieuwnetten of warnetten), zegen, korven en fuiken mag plaatsvinden in de gehele Voordelta, maar buiten de rustgebieden.

Aan deze visserijvormen zijn de volgende voorwaarden verbonden:

- De vissersvaartuigen met een Voordelta-vergunning op basis van de Visserijwet beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving;
- Om eventuele verdrinkingslachtoffers van vogels, zeehonden en bruinvissen te voorkomen, dienen zij, indien nog levend, onmiddellijk te worden verwijderd;
- Alle bijvangsten en trekvissen dienen te worden teruggezet en in een maandelijks overzicht of via het elektronisch logboek gemeld te worden.
- De volgende uitzonderingen gelden (en zijn opgenomen in de TBB's):
 - 1) Er mag door twee ondernemers met de huidige intensiteit, jaarrond in het rustgebied Hinderplaat worden gevist (het betreft de voortzetting van afspraken uit het eerste beheerplan):
 - 2) In het rustgebied Hinderplaat is visserij met staand want (met kieuwnetten of warnetten) toegestaan door één ondernemer, te weten het vaartuig Goeree 47. Voortgezet gebruik is toegestaan onder de volgende voorwaarden:
 - A) De afstand tot de drooggevallen platen is minimaal 150 meter.
 - B) Tijdens en rond de zoogperiode van de gewone zeehond (1 mei tot 1 september) dient een grotere afstand tot de drooggevallen platen te worden aangehouden, namelijk minimaal 250 meter;
 - C) De maximum vaarsnelheid is 7 knopen (13 km/h);
 - D) Het vissersvaartuig beschikt over operationele volgapparatuur (AIS) en heeft deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving.
 - 3) In het rustgebied Slikken van Voorne is visserij met zegen toegestaan door één ondernemer, te weten het vaartuig Tholen 5. Voortgezet gebruik is in beginsel toegestaan onder de volgende voorwaarden:
 - A) De minimaal aan te houden afstand ten opzichte van de hoogwatervluchtplaatsen op het slik is 250 meter;
 - B) Het vissersvaartuig beschikt over operationele volgapparatuur (AIS) en heeft deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving.

De volgende informatie is verzameld en ontvangen vanuit RVO, OZHZ, de NVWA en Kustwacht:

- Kustvakkenverdeling, waarvan drie huurovereenkomsten zijn voor visvakken in de Voordelta;
- Een overzicht van vaste vistuigen in de Voordelta;
- Dichtheid scheepvaartverkeer (Figuur 4-4);
- OZHZ heeft observationele kennis dat visserij met staand wand plaatsvindt voor de Haringvlietsluizen, wat mogelijk een vrije doortrek door trekvissen belemmeren;
- Er is voor deze activiteit één vergunning verleend in de periode 2015-2022;
- OZHZ geeft aan dat er een toename is in visserij met zegen, met name bij de hoogwater afvoer. Dit is observationele kennis en betreft de sluisen (nabij Hellevoetsluis);
- Er is te weinig capaciteit om naleving van de voorwaarden te controleren, dit is alleen mogelijk voor betreding van de gesloten gebieden.

De NVWA en Kustwacht geven aan geen handhavingsinformatie te kunnen leveren. Er is door RWS een rapport gedeeld van MARIN dat inzicht geeft in de dichtheid van het visserij verkeer in de Voordelta in de periode 2018-2019. Deze gegevens zijn niet voldoende om een ecologische evaluatie op uit te voeren.

4.1.1.4 Vergunningsplichtige activiteiten (categorie 3)

Een totaaloverzicht van alle Wnb-vergunningen die geldig zijn of waren tijdens de huidige beheerplanperiode (2015-2022), is weergegeven in de data-inventarisatie Excel-tabel, zie bijlage A2. Vanuit LNV zijn er 24 vergunningen verleend voor beroepsmatige visserij, 3 voor oesterbankherstel en 14 voor civiele werken en economisch gebruik. De vergunningen kunnen onderverdeeld worden in:

Civiele werken en economisch gebruik:

- Onderhoud datakabel; 2 vergunningen (waarvan 1 het aanpassen van de looptijd betreft)
- Baggeren en verspreiding baggerspecie; 4 vergunningen
- Project Borssele; 2 vergunningen
- Onderzoek (het vangen en zenderen van zeehonden); 1 vergunning
- Getijdenenergie opwekken; 1 vergunning
- Exploitatie en verwijdering Net op Zee IJmuiden Ver Alpha; 1 vergunning
- Zandwinning; 3 vergunningen

Visserij:

- Mosselzaadinstallaties (MZI's); 13 vergunningen
- Visserij met staand want, zegen, korven en fuiken; 1 vergunning
- Boomkorvisserij groter dan 260 pk (191 kW); 1 vergunning
- Mosselzaadtransport; 2 vergunningen
- Garnalenvisserij; 4 vergunningen
- Ensisvisserij; 2 vergunningen
- Visserij met pulstechnieken; 1 vergunning
- Oesterbanken; 3 vergunningen in het kader van de Wnb, 4 in het kader van de Waterwet

Overig:

- Zeewier installaties; 2 vergunningen in het kader van de Waterwet

Vanuit ODH zijn vijf vergunningen verleend:

- Strandpaviljoen Rockanje
- Het verwijderen van windturbines t.b.v. Windpark Slufterdam
- Pilot schelpdierbankherstel binnen het rustgebied 'Bollen van de Ooster'
- Windpark Maasvlakte twee
- Visserij Stellendam (visserij met schietfuiken op de wolkhandkrab)

Hieronder volgt aanvullend ontvangen informatie over visserijactiviteiten en natuurherstelactiviteiten die vergunningsplichtig zijn.

Vergunningsplichtige visserijactiviteiten

Garnalenvisserij

Dit is een categorie drie activiteit. Garnalenvisserij kan buiten de rustgebieden worden toegestaan door het bevoegd gezag als er een vergunningenprocedure is doorlopen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Hieraan zijn eventuele voorschriften gekoppeld die ervoor zorgen dat verslechtering van leefgebieden en habitattypen en/of significante verstoring van soorten niet plaatsvindt. Garnalenvisserij is verboden in de rustgebieden in de Voordelta. Een uitzondering geldt voor het winterrustgebied bij de Middelpaalt onder deze voorwaarden die zijn opgenomen in het beheerplan:

- Alleen in de periode 1 november – 15 december mag er garnalenvisserij plaatsvinden in het winterrustgebied Middelpaalt, garnalenvisserij is verboden in de periode 16 december – 1 april;
- De vissersvaartuigen beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving.

In totaal mag er 24.687,84 uur gevist worden in de Voordelta. Door Belgische vissers mag er maximaal 1013 uren gevist worden; in de sublitorale visgebieden. Overige belangrijke vergunningsvoorschriften zijn:

- Rustende en/of zogende zeehonden mogen niet worden verstoord;
- Grote groepen vogels mogen niet worden verstoord;

- Er mag niet gevist worden ter plekke van zeegrasvelden, mosselpercelen, litorale mosselbanken, MZI-locaties en ook niet binnen een omliggende zone van 40 meter van deze gebieden;
- Er mag in de Voordelta niet gevist worden op garnalen in de vijf rustgebieden als bedoeld in het beheerplan Voordelta, te weten Hinderplaat - behoudens indien toegestaan op grond van dit beheerplan -, Bollen van de Ooster, Bollen van Nieuwe Zand, Slikken van Voorne en Middelpmaat.
- In de Voordelta is het gebruik van operationele volgapparatuur als bedoeld in het beheerplan Voordelta verplicht.

Er is een rapport in 2021 gepubliceerd door de Universiteit van Wageningen (Hintzen, 2021) en geeft inzicht in het aantal geschatte garnalervisuren over de jaren 2013 t/m 2020. In 2015, 2016 en 2017 is te zien dat het aantal visuren wordt overschreden. Een schatting van het jaartal met de laagste visuren staat op 16.112 in 2018 (Figuur 4-5). Tijdens de afgelopen beheerplanperiode zijn in totaal 4 Wnb-vergunningen verleend voor garnalenvisserij.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Oosterschelde (OO)	0	73	292	2127	1474	523	124	944
Westerschelde (WE)	2578	1807	3594	6401	6520	4375	2884	3226
Noordzee kustzone (NO)	117503	150258	120867	150855	87081	108469	97645	126878
Voordelta (VO)	18016	18607	25565	28067	28176	16112	16837	18810
Vlakte van de Raan (VL)	3622	3276	3644	4659	4350	4268	3714	5287
Waddenzee (WA)	88694	79769	92390	100820	96817	79269	56176	84818

Figuur 4-5 Schatting van het aantal garnalervisuren per jaar (Hintzen, 2021).

Garnalenvisserij vindt vooral plaats in de late zomer en het najaar. Deze verdeling over seizoenen is gelijk gebleven over de periode 2004-2018 (Prins et al., 2020).

Het rapport Activiteiten van de vissersvloot in de toegangsbeperktegebieden in de Voordelta bevat gegevens over bodemberoerende visserij. Hieruit blijken veel overtredingen van de visserij binnen de gesloten gebieden. Met name in de Bollen van het Nieuwe Zand in 2016 wordt er meer visserijactiviteit waargenomen ten opzichte van de gehele Voordelta en kan een aanleiding zijn van potentiële verstoringen door de visserij binnen de rustgebieden. Het laatste meetjaar is echter 2017, waardoor trends nog niet geanalyseerd kunnen worden.

Beide rapportages geven signalen af dat deze activiteit in omvang en intensiteit is veranderd en dat er mogelijke verstoring kan plaatsvinden in de rustgebieden.

Schelpdiervisserij

Dit is een categorie drie activiteit. Schelpdiervisserij in de Voordelta is verboden in de rustgebieden. De visserij op *Spisula* is gedurende de looptijd van dit beheerplan in de gehele Voordelta niet toegestaan. Schelpdiervisserij op andere schelpdieren kan buiten de rustgebieden worden toegestaan door het bevoegd gezag als:

- Er is een vergunningprocedure doorlopen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 waarbij eventuele voorschriften aan een Nb-wet vergunning zijn gekoppeld die ervoor zorgen dat verslechtering van leefgebieden en habitattypen en/of significante verstoring van soorten niet plaatsvindt;
- In de Nb-wet vergunning wordt opgenomen dat de vissersvaartuigen beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en deze dient permanent aan te staan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving;

- In de vergunningsprocedure zou expliciet rekening gehouden worden met de essentiële rol die schelpdieren (mossels, kokkels, scheermessen/*Ensis*) vervullen voor de instandhouding van de zwarte zee-eend, topper, brilduiker en eider;
- Voor schelpdiervisserij zijn 2 vergunningen verleend.

De schelpdiervisserij in de Voordelta richt zich op *Ensis*, waarbij op de grotere exemplaren (>10 cm) wordt gevestigd. VMS-data (vaarbewegingen) van schelpdiervisserij zijn beschikbaar voor de jaren vanaf 2009. De schelpdiervisserij is in de jaren 2016-2018 toegenomen (Prins et al., 2020). Er is een quotum van 5,5 miljoen kg versgewicht (vlees+schelp) voor de hoeveelheid *Ensis* die jaarlijks maximaal opgevestigd mag worden. De totale hoeveelheid *Ensis* die in de Voordelta jaarlijks is opgevestigd sinds 2010, varieerde tussen 1.500 en 5.400 ton (B. Keus, pers. med.). Die 5.400 ton was 8% van het totale bestand van *Ensis* in de Voordelta zoals bepaald in de WOT Schelpdiervisserij (Perdon et al., 2019). Daarbij moet opgemerkt worden dat de bestandsschattingen van de WOT Schelpdiervisserij een onderschatting zijn van het werkelijke bestand, omdat de grotere schelpen zich diep in het sediment kunnen terugtrekken en daarom deels gemist worden in de bestandsopname (Perdon et al., 2019).

Boomkorvisserij groter dan 260 pk (191 kW)

Dit is een categorie drie activiteit. De boomkorvisserij is een manier van vissen waarbij zogeheten wekkerkettingen over en door de zeebodem slepen om vis op te schrikken en in het net te jagen. Bij deze vorm van visserij wordt niet alleen platvis gevangen, maar wordt ook de aanwezige bodemfauna (ernstig) beschadigd. Buiten het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden is deze activiteit toegestaan, mits:

- Er is een vergunningprocedure doorlopen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Hieraan zijn eventuele voorschriften gekoppeld die ervoor zorgen dat verslechtering van leefgebieden en habitattypen en/of significante verstoring van soorten niet plaatsvindt;
- De vissersvaartuigen beschikken over operationele volgapparatuur (AIS) en hebben deze permanent aanstaan tijdens het varen en vissen, ten behoeve van de handhaving;
- Voor deze activiteit is in de periode 2015-2022 één vergunning verleend.

De visserij op platvis is in de hele Voordelta en ook in een strook van 7 km daarbuiten sterk afgenomen in intensiteit sinds 2004. De laatste jaren kwam deze visserij vrijwel alleen nog voor bij de Maasvlakte en bij de monding van de Westerschelde; dit was voornamelijk pulsvisserij, maar deze vorm van visserij is sinds 2021 verboden. Visserij op platvis vindt vooral plaats in het voorjaar en de vroege zomer (Prins et al., 2020).

Mosselzaadinvanginstallaties (MZI's)

Dit is een categorie drie activiteit. De algemene lijn is dat het gebruik van MZI's in de gehele Voordelta, maar buiten de rustgebieden, is toegestaan, mits:

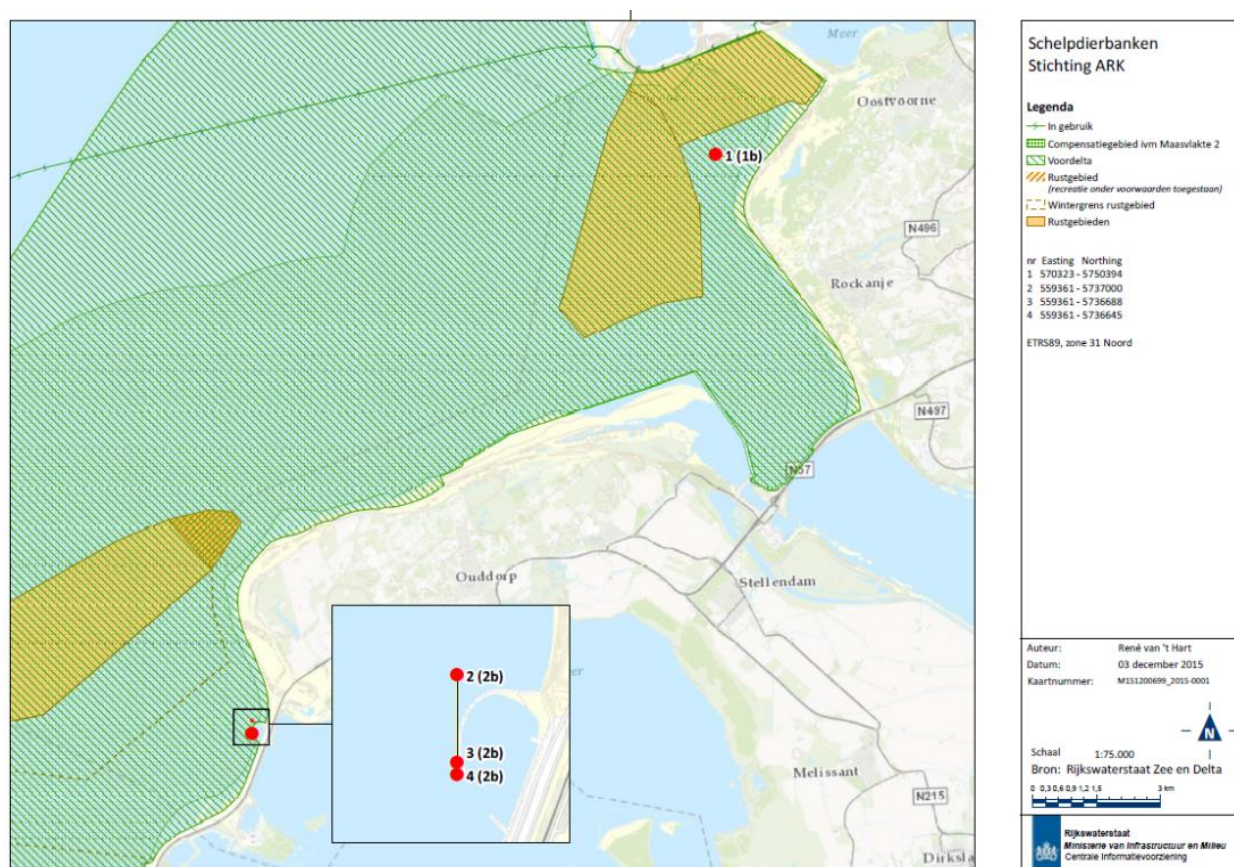
- Er een vergunningprocedure is doorlopen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 waarbij eventuele voorschriften aan een Nb-wet vergunning zijn gekoppeld die ervoor zorgen dat verslechtering van leefgebieden en habitattypen en/of significante verstoring van soorten niet plaatsvindt;
- In de Nb-wet vergunning wordt opgenomen dat in het winterrustgebied Middelpaalt geen activiteiten (zoals opbouw) plaatsvinden in de periode 1 november - 1 april;
- Er zijn in de afgelopen beheerplanperiode 13 vergunningen verleend in de Voordelta.

Vergunningsplichtige natuurherstelactiviteiten

Schelpdierbankherstel

Dit is een categorie drie activiteit. In de Voordelta zijn vier vergunningen verleend voor de aanleg van oesterbanken in het bodembeschermingsgebied van de Voordelta. De vergunningen zijn op grond van de

Waterwet verleend (maar hebben ook betrekking op het beheerplan Voordelta, gezien er een verbod op visserij in het ontwerpgebied van toepassing is). Sinds 2015 zijn er initiatieven vanuit natuurorganisaties en bedrijfsleven in voorbereiding en in uitvoering om met het oog op natuurherstel platte oesters in het wild uit te zetten in het Nederlandse deel van de Noordzee. Zie Figuur 4-4-6 voor de locaties van de schelpdierbanken pilot opgezet door Stichting ARK waar mossels en platte oesters worden gekweekt. Daarbij werd in 2015 in de Voordelta een natuurlijke bank ontdekt van platte oesters en Japanse oesters (*Magallana gigas*), (van der Have, van der Jagt, Kamermans en Sas, 2019), voor zover bekend de enige bank met platte oesters in de Nederlandse Noordzee.

Figuur 4-4-6 Schelpdierbanken in de Voordelta

4.1.2 Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen

4.1.2.1 Monitoring van menselijk activiteiten

Voor de volgende activiteiten geldt dat de monitoringsgegevens (intensiteit, locatie, datum, etc.) van de activiteit grotendeels ontbreken:

- Windsurfen
- Kitebuggy's
- Stand-Up Paddling
- Extreme strandporten
- Zeilen, snelle recreatievaart, sportvisserij
- Kanoën
- Plaatbezoek
- Strandgebruik

- Visserij

Aanbeveling

Voor bovenstaande activiteiten geldt dat er geen structurele monitoring van de frequentie en locaties plaatsvindt. Er is zoveel mogelijk geprobeerd om nog aanvullende gegevens op te vragen bij verschillende instanties zoals, verenigingen, bonden en handhaving, die inzicht kunnen geven in waar en hoe vaak genoemde activiteiten plaatsvinden. Dit heeft informatie opgeleverd, maar deze is niet compleet omdat niet alle informatie wordt bijgehouden. Voor de volgende beheerplannen wordt er daarom aanbevolen om een structureel monitoringsprogramma op te zetten om alle typen van menselijk gebruik beter in beeld te brengen.

Deze data-inventarisatie omvat de activiteiten die zijn opgenomen in het huidige beheerplan en nieuwe activiteiten binnen het Natura 2000-gebied de Voordelta. Met de ontwikkelingen van de Tweede Maasvlakte zijn er mogelijk ook activiteiten buiten het gebied die externe werking hebben op de Voordelta. Deze activiteiten zijn geen onderdeel geweest van de data-inventarisatie maar kan relevant zijn voor het opstellen van het nieuwe beheerplan. Mogelijk heeft Provincie Zuid-Holland hier informatie over.

4.1.2.2 Overtredingen

Om na te gaan of de voorwaarden die gesteld worden aan activiteiten onder categorie 2 en de mitigerende maatregelen onder categorie 4 in acht worden genomen, is het van belang om een goede registratie bij te houden over de overtredingen die plaatsvinden. Deze registratie wordt uitgevoerd door de OZHZ en RUD-Zeeland. Vanwege de privacywetgeving is het niet mogelijk om de gegevens openlijk te delen. Wel zijn er jaarrapportages opgesteld die inzicht geven in overtredingen van onderstaande activiteiten over de jaren 2015-2021:

- Plaatbezoek
- Betreding rustgebieden
- Kitesurfen
- Watersporten (niet gespecificeerd per sport)

Aanbeveling

Aanbevolen wordt om de overtredingsinformatie op te vragen en alle persoonsgevoelige informatie uit de dataset met overtredingen te (laten) halen en alleen informatie over de locatie, hoofdgroep wetgeving, subgroep, gedraging en constatering vrij te geven. Hierbij is de beschikbaarheid van de gegevens over de gehele beheerplanperiode noodzakelijk. Alternatief kan een jaarlijkse rapportage worden opgesteld met een overzicht van overtredingen. Echter aangezien een rapportage vaak een samenvatting geeft, is voor een ecologische evaluatie inzicht in de gehele dataset nodig.

4.1.3 Advies Nee-lijst en nieuwe activiteiten

4.1.3.1 Advies nee-lijst

Tijdens het opstellen van het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Voordelta zijn er menselijke activiteiten geïdentificeerd die kunnen plaatsvinden zonder mitigerende maatregelen, voorwaarden of vergunningen. Deze activiteiten zijn overzichtelijk gemaakt in de 'Nee-lijst' (zie Bijlage A2). Tijdens de data-inventarisatie en procesevaluatie is er getracht om antwoord te krijgen op de volgende vraag:

Zijn er activiteiten op de "nee-lijst" die nu mogelijk toch significante gevolgen hebben?

(Door bijvoorbeeld wijzigingen in aard, omvang, intensiteit, plaats en duur of door nieuwe inzichten in de beoordeling van effecten of vanwege cumulatieve effecten).

Voor de Voordelta bestaat de 'Nee-lijst' uit twee activiteiten:

- Lozing koelwater elektriciteitscentrale Maasvlakte;

- Bestrijding rampen, calamiteiten en incidenten.

De geïnterviewde partij voor deze activiteiten is RWS. RWS geeft aan dat er van beide geen data of informatie beschikbaar is. RWS kon niet aangeven of deze zijn afgenomen, gelijk gebleven of toegenomen tijdens de beheerplanperiode. Het is belangrijk om meer inzicht in deze activiteiten te krijgen om te beoordelen of deze activiteiten een mogelijk (significant) effect hebben op de natuurdoelstellingen voor de Voordelta.

4.1.3.2 Nieuwe activiteiten

In de evaluatie van het beheerplan dienen niet alleen de activiteiten die in het beheerplan beschreven zijn geëvalueerd te worden, maar moet ook rekening worden gehouden met nieuwe activiteiten die zich gedurende de looptijd van het beheerplan hebben voorgedaan.

Daarom is het voor de evaluatie van belang om een overzicht te hebben van de nieuwe activiteiten en de aard, omvang, tijdstip, duur en planning van in de huidige beheerplanperiode nieuwe activiteiten, evenals plannen en/of projecten in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Het is mogelijk dat de nieuwe activiteiten vergunde activiteiten betreffen. In het geval van vergunde activiteiten is het van belang om inzicht te krijgen hoeveel Wnb-vergunningen zijn verleend en of er overtredingen hebben plaatsgevonden.

Tijdens de data-inventarisatie en interviews zijn de volgende nieuwe activiteiten geïdentificeerd:

- Deltavliegen en paragliders
- 4x4 strand behendigheidsdagen
- Evenementen strandpaviljoens
- Evenementen Concert at Sea
- Zeehondensafari's
- Foil surfing
- Drones

Het Watersportverbond geeft aan dat deltavliegen plaatsvindt boven de duinen van Walcheren en Westerschouwen. Deze activiteit is marginaal aanwezig. Het Watersportverbond geeft aan dat naast deltavliegers ook paragliders worden waargenomen. De deltavliegers en paragliders kunnen broedende en foeragerende verstoren en mogelijk over TBB-gebieden gaan, wat ook een verstorend effect kan hebben.

Aanbeveling

Voor de Nee-lijst en nieuwe activiteiten wordt separaat aan dit rapport een advies opgesteld (met aanbevelingen) door RHDHV voor het ophalen van de benodigde gegevens om een ecologische evaluatie op basis van deze activiteiten mogelijk te maken.

4.1.4 Geografische locatiegegevens van activiteiten

Van een aantal menselijke activiteiten (nieuw, gewijzigd of ongewijzigd) is geografische informatie (kaartmateriaal/GIS-data) aanwezig. Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie echter onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is een inventarisatie gaande om de dataset volledig te maken, zodat deze activiteiten geografisch weergegeven kunnen worden. Zodra gereed, worden deze in Bijlage A3 opgenomen.

4.2 Instandhoudingsmaatregelen

In Bijlage A2 zijn de resultaten van de data-inventarisatie van de instandhoudingsmaatregelen opgenomen. Hierin staat beschreven over welke instandhoudingsmaatregelen het gaat, de verantwoordelijke instantie, contactpersoon, uitvoeringsperiode, uitvoeringsstatus, beschikbaarheid van informatie en de analyse van de kwaliteit van de informatie en data.

4.2.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

Deze paragraaf geeft een overzicht van de beschikbare informatie voor instandhoudingsmaatregelen, de kwaliteit van de aangeleverde data en informatie en een overzicht van nieuwe maatregelen die niet in het beheerplan waren opgenomen. Tabel 4-7 geeft hiervan een samenvatting met het type maatregel en de status van uitvoering. Na deze tabel wordt hierop een toelichting gegeven. Voor details over onderstaande resultaten wordt de lezer verwezen naar Bijlage A2.

Tijdens de beheerplanperiode zijn er geen nieuwe instandhoudingsmaatregelen uitgevoerd.

De beoordeling van de kwaliteit is gebaseerd op de aanwezigheid van een werkomschrijving en/of de werktekeningen en ondersteunende rapportages over de monitoring van de habitattypen, -soorten of vogelsoorten in het gebied. Een A betekent dat al deze informatie aanwezig is, een B dat deze gedeeltelijk aanwezig is en C dat deze niet aanwezig is. Zie ook de toelichting bij de tabel.

Tabel 4-7. Overzicht van beoordeling van informatie over instandhoudingsdoelstellingen. A = informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B = informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C = geen informatie beschikbaar of is onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan. U= uitgevoerd. IU = in uitvoering en er zijn op dit moment nog geen gegevens van bekend. NU = niet uitgevoerd.

Nr	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
1	Voortzetten monitoring en evaluatie in het kader van NCV (bestaand)	Monitoring en evaluatie	RWS	B	U
2	BBG behouden en o.b.v. resultaten NCV voorwaarden herzien		HbR, RWS, LNV	B	U
3	Uitvoeren Kierbesluit in 2018 (staand beleid)		RWS	B	U
4	Tussentijdse evaluatie op basis van vegetatiekartering om oppervlakteveranderingen te bepalen	Monitoring en evaluatie	RWS	B	U
5	Aanvullend jaarlijks begrazingsbeheer op de Slikken van Voorne van ca. 7 ha (vanaf 2022 wordt dit uitgebreid in een groter vlak met een OMARV machine)	Gebiedsaanwijzing	Prov. ZH/Zuid-Hollands Landschap	A	U
6	Aanwijzing van drie potentiegebieden voor ontwikkeling embryonale duinen: bij de Manteling van Walcheren, Kop van Schouwen en Slikken van Voorne	Gebiedsaanwijzing	Provincie Zeeland/ZH	C	U
7	Optimaliseren communicatie en handhaving in bestaande rustgebieden	Handhaving en communicatie	OZHZ	A	U
8	Nieuw winterrustgebied Middelpaalt	Gebiedsaanwijzing/toegangsbeperkings besluit	RWS	A	U
9	Afsluiten Gat van Hawk	Toegangsbeperkings besluit		A	U
10	Aanpassen begrenzing rustgebied Slikken van Voorne en inrichting en betoning verduidelijken	Markering en begrenzing gebied		A	U
11	Proef Slikken van Voorne; onderzoek effect kitesurfen bij punt van de Slufter	Onderzoek	RWS	A	U
12	Bij Nbwet vergunningverlening schelpdieren en mosselzaad nadrukkelijk rekening houden met essentiële rol voor het ecosysteem		LNV	C	NU

Nr	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
13	Herziening van winterrustgebieden op basis van NCV.		RWS	B	U
14	Profiteren van maatregelen die voor andere bodemdiereters van zee worden genomen.			C	NU
15	Onderzoek naar effect suppleties op foerageergebied steenloper	Onderzoek	RWS	B	IU
16	Corridor winterrustgebied 'de Bollen van de Ooster' aangewezen voor zeilen, snelle recreatievaart en sportvisserij (max. 7 knopen, niet zeilen)	aanwijzing corridor	OZHZ	A	U
18	TBB Bodembeschermingsgebied 24.550 ha NCV (van het totaal 29.836 ha gebied) en 3 TBB rustgebieden Hinderplaat, Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand. Uitsluiten zware boomkorvisserij	Monitoring en evaluatie	RWS	A	U

In de onderstaande paragrafen wordt een toelichting gegeven van de bovenstaande status van instandhoudingsmaatregelen per kwaliteitscategorie. Ook in Hoofdstuk 5 "Resultaten procesevaluatie" wordt verder ingegaan op de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen met oorzaken, gevolgen en aanbevelingen. Opgemerkt dient te worden dat de instandhoudingsmaatregelen anders zijn geformuleerd in het beheerplan voor de Voordelta ten opzichte van de andere wateren. Hierdoor waren doelen, uitvoerende partij en databeschikbaarheid niet helder geformuleerd.

A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

Van alle instandhoudingsmaatregelen uit het beheerplan zijn er vijf uitgevoerd waarbij voldoende informatie beschikbaar is om een evaluatie te kunnen uitvoeren.

- Aanvullend begrazingsbeheer Slikken van Voorne (2020-2021); optimaliseren communicatie en handhaving; afsluiting Gat van Hawk (2016); begrenzen rustgebied Slikken van Voorne (2016); onderzoek naar de verstoring van kitesurfers op de aantallen en ruimtelijke verspreiding van steltlopers (monitoring 2016 en 2017).

B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

In totaal zijn er negen maatregelen die wel uitgevoerd zijn maar waarvan gegevens gedeeltelijk voldoende zijn voor een evaluatie van het beheerplan.

- Gegevens zijn voor maar een gedeelte van de beheerperiode beschikbaar: monitoring en evaluatie in het kader van NCV (t/m 2018). Ook van het bodembeschermingsgebied is monitoringsdata beschikbaar t/m 2018.
- Middelplaat is in 2016 als winterrustgebied aangesteld, ecologische monitoringsgegevens zijn enkel beschikbaar tot 2018.
- Er is een Toegangsbeperkingsbesluit opnieuw geïmplementeerd in 2020 voor de corridor bij winterrustgebied De Bollen van de Ooster
- Geen rapportage ontvangen: de concrete uitvoering van het kierbesluit sinds 2018, en niet/nauwelijks data over de eerste resultaten hiervan.
- Onderzoek uitgevoerd maar data nog niet beschikbaar: onderzoek naar effect suppleties op foerageergebied steenloper (beschikbaar in september).

C: informatie is niet beschikbaar, en/of maatregel is niet uitgevoerd

In totaal zijn er vier maatregelen waarvan we geen informatie hebben ontvangen om te beoordelen.

- Aanwijzing drie potentiegebieden voor ontwikkeling embryonale duinen. Ze zijn nog niet aangewezen, er is wel onderzoek gedaan naar embryonale duinvorming. Provincie Zeeland geeft aan dat het ministerie op dit moment bezig is met de afbakening van de embryonale duinen. Voor de Kop van Schouwen staat in de aanwijzing embryonale duinen genoemd, dit loopt tot aan de voet van het duin en is een organische grens.
- Aandacht voor essentiële rol schelpdieren bij Nbwet vergunningverlening (wordt niet gedaan)
- Profiteren van maatregelen voor bodemdiereters op andere locaties (niet te toetsen)
- Gat van Hawk is alleen toegankelijk voor geregistreerde motorboten (maatregel onbekend bij het bevoegde district van RWS)

4.3 Ecologische monitoring

De data-inventarisatie van de ecologische monitoring heeft tot doel om de beschikbare gegevens over de toestand en trend van de aangewezen vogel- en habitatsoorten te verzamelen en te beoordelen op kwaliteit en volledigheid om een ecologische evaluatie mogelijk te maken. De ecologische evaluatie is bedoeld om te beoordelen of de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het betreffende Natura 2000-gebied is aangewezen zijn behaald. De resultaten van de ecologische evaluatie dienen ter actualisatie en verbetering van de nieuwe beheerplannen, bijvoorbeeld door aanpassing van maatregelen en/of instandhoudingsdoelstellingen.

De ecologische monitoring van veel soorten en habitattypen uit het beheerplan is opgenomen in bestaande reguliere (landelijke) meetnetten (o.a. MWTL). Hierdoor zijn er al duidelijke afspraken gemaakt voor het uitvoeren van de monitoring en de registratie van data. Rijkswaterstaat beschikt hierdoor reeds zelf over de informatie en er is reeds duidelijk hoe en waar de informatie verwerkt wordt. Echter, over het algemeen geldt dat voor enkele soorten een **aanvulling op de reguliere (landelijke) monitoring en/of specifieke monitoring** wenselijk is (bijvoorbeeld voor de bruinvis, fint of zeeprik), zie ook Tabel 4-5. Aansluitend zijn gedurende de looptijd van de beheerplannen middels een ontwerpwijzigingsbesluit **nieuwe habitatsoorten** aangewezen voor diverse gebieden, zoals de bruinvis in de Voordelta. Voor dergelijke soorten zijn er nog geen definitieve instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd en opgenomen in beheerplannen. Ook is nog niet bepaald op welke manier (meetnet) de status en trends van deze soorten bijgehouden zullen worden. In deze paragraaf is de beschikbare aanvullende informatie over deze soorten geïnventariseerd en beoordeeld op kwaliteit ten behoeve van een ecologische evaluatie.

Tabel 4-7 Overzicht van soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in de Voordelta (populatie, omvang leefgebied, kwaliteit leefgebied) en waarvoor aanvullende data nodig is voor de ecologische evaluatie. “=” betekent een behoudsdoelstelling en “>” betekent een uitbreidingsdoelstelling.

Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling	Status doel	ISHD-populatie	ISHD-omvang leefgebied	ISHD-kwaliteit leefgebied
Habitatsoorten	(Zee)zoogdieren	Bruinvis	Ontwerp	=	=	=
		Gewone zeehond	Definitief	>	=	>
		Grijze zeehond	Definitief	=	=	=
Broedvogels	Vissen	Roodkeelduiker	Definitief	Voerageergebied	=	=
		Fint	Definitief	>	=	=
		Rivierprik	Definitief	>	=	=
		Zeeprik	Definitief	>	=	=
		Elft	Definitief	>	=	=

Voor alle doelsoorten van het Natura 2000-gebied Voordelta is informatie beschikbaar voor een (gedeeltelijke) evaluatie van het beheerplan, zoals weergegeven in Tabel 4-8. Onder de tabel volgt een

toelichting per soort. **Voor details over onderstaande resultaten wordt de lezer verwezen naar Bijlage A2.**

Tabel 4-8 Overzicht van beoordeling van informatie over de doelsoorten; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar.

Nr.	Doelsoorten N2000 Voordelta	A	B	C
1	Bruinvis		x	
2	Gewone zeehond	x		
3	Grijze zeehond	x		
4	Roodkeelduiker	x		
5	Fint		x	
6	Rivierprik		x	
7	Zeeprik		x	
8	Elft		x	

4.3.1 Zoogdieren

De **bruinvis** maakt geen onderdeel uit van het huidige beheerplan 2016-2022. De voorgestelde doelstelling is gericht op een behoud van de populatieomvang, de omvang van het leefgebied en de kwaliteit van het leefgebied. Er vindt geen gerichte monitoring plaats op de populatieomvang in de Voordelta, aangezien er geen aparte populatie in dit gebied leeft maar individuen vrij migreren. Wel worden er sinds 2016 jaarlijks vliegtuigtellingen uitgevoerd door Wageningen Marine Research in de gehele Noordzee, in het kader van KRM-monitoring bruinvis. Aanleiding van deze aanvullende monitoring is onder andere het onderzoek naar de doodsoorzaken van gestrande bruinvissen. Tijdens de monitoring wordt ook de Voordelta geteld, waardoor een goede inschatting gemaakt kan worden van het belang van dit gebied voor deze soort. Het nadeel is echter dat de informatie enkel beschikbaar is tot en met 2019.

Voor de **gewone zeehond** is het doel gesteld van een populatietoename, evenals een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied (met name voldoende rustplaats). De omvang van het leefgebied heeft een behoudsdoelstelling. De **grijze zeehond** heeft als doelstelling behoud van de populatieomvang, -leefgebiedomvang, en -van de kwaliteit van het leefgebied. Deltamilieu Projecten voert sinds 2015 vliegtuigtellingen uit boven onder andere de Voordelta. Momenteel zijn de verkregen gegevens tot en met halverwege 2021 gerapporteerd. De verwachting is dat de resterende gegevens over 2021 vanaf april 2022 eveneens beschikbaar komen. De verzamelde gegevens geven informatie over de populatiegrootte (gebaseerd op individuen welke gebruik maken van de droogvallende zandplaten en basaltblok-dammen en daarmee mogelijk een onderschatting van de daadwerkelijke populatie omvang). Verder wordt de monitoring wel intensief (maandelijks) op structureel dezelfde wijze uitgevoerd, wat de data zeer bruikbaar maakt.

4.3.2 Vogels

Voor de **roodkeelduiker** geldt een instandhoudingsdoelstelling van het foerageergebied, en een behoudsdoelstelling van de omvang- en de kwaliteit van het leefgebied. Het aantal individuen wordt door stichting Sovon gemonitord, op basis van systematische waarnemingen van trekkende vogels (seizoen juli t/m juni). Gegevens gaan terug tot 1980, waarbij enkele jaren missen. Daarnaast wordt tijdens de eerdergenoemde vliegtuigtellingen van Deltamilieu Projecten ook de roodkeelduiker gemonitord. Deze tellingen worden sinds 2015 op structureel dezelfde wijze uitgevoerd, waardoor een representatief beeld gevormd kan worden van de instandhoudingsdoelen van de roodkeelduiker in de Voordelta. De verkregen

gegevens zijn tot en met halverwege 2021 gerapporteerd, maar de verwachting is dat de resterende gegevens over 2021 vanaf april 2022 eveneens beschikbaar komen.

4.3.3 Vissen

De **fint**, **rivierprik**, **zeeprik** en **elft** zijn aangewezen habitatsoorten voor de Voordelta. Voor deze drie soorten geldt als doel een toename van de populatie en een behoudsdoelstelling van de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Aangezien de Voordelta geen duidelijk afgebakende grenzen heeft, is monitoring van de aantallen van deze soorten in het gebied zelf lastig. In het monitoringsplan is daarom opgenomen dat de instandhoudingsdoelen gemonitord worden bij intrekpunten zoals de Zeeschelde en Haringvliet. In de Zeeschelde wordt op zes locaties fuikenonderzoek gedaan. In de Westerschelde wordt halfjaarlijks op vier locaties onderzoek gedaan met de ankerkuil, en wordt jaarlijks met een boomkor in de hele Westerschelde gemonitord. Aanvullend werden er in het kader van het Kierbesluit meerdere onderzoeken naar de visgemeenschap gedaan in de periode 2016-2022. Dit zijn "Een Zegen in de Delta" van RAVON (geen van de doelsoorten gevonden in 2018 en 2019), "Vismigratie via de Haringvlietsluizen" van ATKB (aan de zeezijde zijn in 2020 25 zeeprikken gevangen), en extra actieve monitoring in 2016 en 2018 door ATKB (geen van de doelsoorten aangetroffen). Deze rapportages geven dus extra informatie maar dit zijn grotendeels nul-waarnemingen. Voor Vlaanderen zijn de gegevens tot en met 2020 beschikbaar, voor Nederland tot en met 2021. Omdat de soorten slechts sporadisch voorkomen, zal het echter lastig zijn om te toetsen of aantallen zijn toegenomen.

5 Resultaten procesevaluatie

In dit hoofdstuk is een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de verschillende uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk in het kader van de uitvoering van organisatie en coördinatie, uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen, monitoring, toezicht en handhaving en communicatie van de uitvoering van Natura 2000-beheer. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met verschillende betrokken partijen zoals RWS, OZHZ, Watersportverbond, het Zuid-Hollands Landschap en Natuurmonumenten. Er is contact geweest met Provincie Zeeland, Waterschap Hollandse Delta en Waterschap Scheldestromen, maar er hebben geen interviews plaatsgevonden met deze partijen. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van de uitvoering in de praktijk.

In Tabel 5-1 is een overzicht opgenomen van het aantal geïnterviewde personen per organisatie en onderwerp.

Tabel 5-1. Overzicht van het aantal geïnterviewde personen voor de procesevaluatie

Organisatie	Aantal geïnterviewde personen	Geïnterviewd in relatie tot onderwerp
RWS	3	Organisatie, instandhoudingsmaatregelen, menselijke activiteiten en communicatie
LNV	2	Overkoepelend; vergunningsverlening
OZHZ	1	Handhaving, menselijke activiteiten en communicatie
Watersportverbond	3	Menselijke activiteiten, handhaving en communicatie
Zuid-Hollands Landschap	1	Handhaving, instandhoudingsmaatregelen en communicatie
Natuurmonumenten	1	Instandhoudingsmaatregelen en communicatie

5.1 Organisatie en coördinatie van de uitvoering

In deze paragraaf is in het kader van organisatie en coördinatie van de uitvoering van het Natura 2000-beheer een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk.

Uitvoeringsplan en uitwerking in de praktijk

De uitvoering van de maatregelen, monitoring, handhaving en communicatie zijn inzichtelijk gemaakt in aparte uitvoeringsplannen voor handhaving, monitoring en communicatie. Ook wordt ingegaan op de wijze waarop de verschillende partijen samenwerken om deze acties en afspraken ten uitvoer te brengen. Er is voor de Voordelta geen apart uitvoeringsplan, waardoor onderstaande afspraken zijn overgenomen uit het uitvoeringsplan voor de Deltawateren. De belangrijkste afspraken rondom de uitvoering van het beheerplan zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze acties zijn uitgevoerd.

Tabel 5-2. Overzicht van afspraken in het kader van de uitvoering van het beheerplan.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
<p>“Rijkswaterstaat zal als voortouwnemer van het beheerplan, gedurende de uitvoering alert zijn op mogelijke ontwikkelingen in het gebied (gebruiksveranderingen), zich hierover laten informeren door de bevoegde gezagen en - indien nodig - overgaan tot het instellen van gebruiksmonitoring.</p> <p>“Rijkswaterstaat zoekt als voortouwnemer van het beheerplan actief afstemming met de bevoegde gezagen, te weten Provincie Zeeland en LNV. In het kader van de uitvoering van het beheerplan vraagt Rijkswaterstaat jaarlijks om hun bevindingen (vergunningverlening en handhaving rondom</p>	<p>Deels. Eéns in de drie maanden komt de regiegroep Deltawateren bijeen waarin de Voordelta wordt besproken. In deze meeting komen de BGs bij elkaar en zijn ook handhavende organisaties betrokken zoals RUD Zeeland en OZHZ. De kustwacht/NVWA is hier niet bij betrokken. RWS heeft na 2019 geen actieve regie gevoerd op het beheerplanproces. De verschillende partijen zijn aan de slag gegaan en indien er issues ontstonden is er overleg geweest.</p>

onder meer vaargeulbeheer, visserij, evenementen met speedboten). ”	
Jaarlijks wordt een jaarrapportage opgesteld om de voortgang van het afgelopen jaar te beschrijven en vooruit te kijken op het volgende jaar. Bestuurlijk wordt de jaarrapportage en de vooruitblik (inclusief eventuele aanpassingen in de financiële afspraken) jaarlijks vastgesteld in de BOND (of de opvolger daarvan).	Nee, dit is niet uitgevoerd.
Voor het gebied Deltawateren is de interactie met het grote aantal stakeholders van belang. Daartoe wordt zowel op operationeel- als bestuurlijk niveau regelmatig overleg gevoerd. Bestuurlijk overleg met de stakeholders zal tenminste een maal per jaar worden gepland; op initiatief van partijen kan tussentijds overleg worden belegd.	In de beginjaren is dit uitgevoerd, maar in de laatste jaren heeft er geen overleg plaatsgevonden.
Na 3 jaar uitvoering zal een tussentijdse evaluatie worden opgesteld op basis waarvan ook de bestuurders tussentijds zullen worden geïnformeerd. Mocht het wenselijk zijn om de bevoegde gezagen op bestuurlijk niveau op enig ander moment tussentijds te informeren of raadplegen, dan neemt RWS daartoe het initiatief. De evaluatie als voorbereiding op een tweede uitvoeringsperiode wordt door voortouwnemer RWS geïnitieerd.	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit komt door een capaciteitsgebrek en omdat een periode van 3 jaar te kort was voor een evaluatie. Veel maatregelen waren na 3 jaar nog niet uitgevoerd.

Volgens RWS komt de Regiegroep Zuidwestelijke Delta (ZWD) eens in de drie maanden samen. RWS heeft besloten om geen tussentijdse evaluaties op te stellen. Er zijn halverwege de uitvoeringsperiode van een beheerplan onvoldoende resultaten waardoor geen goede conclusies (bijv. over het effect van maatregelen) kunnen worden gepresenteerd. Daar is meer tijd voor nodig dan drie jaar. Dit komt mede doordat het organiseren en inregelen van (nieuwe) maatregelen meer tijd en capaciteit blijkt te kosten dan van tevoren was voorzien. Daarnaast wordt aangegeven dat de urgentie ervan is onderschat en dat het eigenlijk wel zou moeten plaatsvinden.

De districten van RWS geven aan dat ze graag meer betrokken willen zijn bij het beheer en de uitvoering van Natura 2000-beheerplan Voordelta, zij zouden een trekkende rol kunnen hebben. Daarvoor is een heldere taakomschrijving noodzakelijk en moet de urgentie goed aangegeven worden.

Het project met betrekking tot de embryonale duinen heeft goed gefunctioneerd. Het betreft een goede samenwerking met gemeentes en waterschappen en het project is goed geland bij strandbeheerders. Er is echter nog geen officieel aanwijzingsbesluit vastgesteld.

In de Voordelta zijn een tweetal toegangsbeperkingsbesluiten (TBB's) van kracht die van invloed zijn geweest op de uitvoeringsplannen. Het proces rondom de totstandkoming van het TBB voor de Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand heeft tijdens de vigerende beheerplanperiode complexiteit met zich meegebracht, met name voor de uitvoering van handhaving. In Tekstblok 5-3, aangeleverd door RWS wordt hier meer informatie over gegeven.

Tekstblok 5-3 Toelichting TBB wijziging Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand

TBB Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand

In Natura 2000-beheerplan Voordelta2.0 is een wijzigingsvoorstel opgenomen voor de rustgebieden Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand, om daarmee de draagkracht binnen de Voordelta (specifiek: het bodembeschermingsgebied) voor Zwarte zee-eenden te vergroten. De uitvoering van de aanpassingen van deze twee rustgebieden is uitgevoerd via een 'wijzigingsbesluit' (d.d. 25 oktober 2016) van het Toegangsbeperkingsbesluit (TBB) Hinderplaat, Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand.

Tegen dit gewijzigde TBB werd beroep ingesteld bij de rechtbank Midden Nederland. In de gerechtelijke uitspraak (d.d. 29 november 2019) werd het gewijzigde TBB 2016 door de rechtbank vernietigd en werd het oude TBB uit 2008 herroepen. Vervolgens is hiertegen door het rijk (LNV, ondersteund door Rijkswaterstaat) hoger beroep ingesteld. De afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft per uitspraak van 30 juni 2021 de voorgenoemde uitspraak van de rechtbank (2019) weer vernietigd. Daarmee werd het voorgenoemde wijzigingsbesluit (2016) - in lijn met het wijzigingsvoorstel uit het beheerplan Voordelta2.0 - alsnog geldend. Een geconsolideerde tekst van de nu geldende regels vanuit dit TBB (2016) in de rustgebieden Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand is uiteindelijk in de Staatscourant van 29 oktober 2021 geplaatst (Bron: Staatscourant 2021, 44930 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl).

Vanwege handhaafbaarheid is het (juridisch) noodzakelijk dat TBB-zones in de Voordelta duidelijk zichtbaar en herkenbaar worden gemarkeerd op de in de officiële publicaties vermelde coördinaten. Op het water gebeurt dit door middel van gele betonning. Beide rustgebieden hebben een seizoen switch: kleinere zomer- en grotere winterrustgebieden. Het uitleggen en onderhouden van deze betonning is een reguliere taak van Rijkswaterstaat. In de periode tussen winter 2016/2017 en winter 2021/2022 zijn de rustgebieden (specifiek: de zgn. winterrustgebieden van de) Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand door Rijkswaterstaat onvoldoende voorzien van betonning. Vanwege technische- en organisatorische redenen kon niet flexibel en direct worden gereageerd op de wisselende status (gevolg van de juridische procedures, zie boven) van het actueel geldende TBB en overeenkomstige grensaanpassingen voor betonning. Hierbij speelden voor Rijkswaterstaat twee extra complicerende factoren een grote rol: 1) de hoge natuurlijke dynamiek (gebleken snelle morfologische veranderingen in het stelsel van platen en geulen, waardoor aanvullend onderzoek moest worden ingepland alvorens markeringsplannen aan te kunnen passen) en 2) de Coronapandemie in periode 2020-2021 (betekende verminderde inzet van de markeringsvaartuigen als gevolg van personele beperkingen, m.n. op de vaartuigen zelf en aan de wal).

Een en ander had tot gevolg dat in de winterperioden handhaving van Bollen van de Ooster (en tevens het aangrenzende winterrustgebied Middelpaalt) en Bollen van het Nieuwe Zand niet optimaal kon worden uitgevoerd.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan een concreter en meer uitgewerkt uitvoeringsplan op te stellen. Door werksessies te organiseren met de uitvoerende organisaties kunnen de belangrijkste issues besproken worden en kunnen duidelijke afspraken worden gemaakt over wie wat doet en op welke manier. Door het uitvoeringsplan op te stellen samen met de mensen die in het veld de uitvoering doen wordt het een praktisch en uitvoerbaar plan. Er moet een projectleider worden aangesteld die overkoepelend het toezicht bewaart. RWS zou daarbij regelmatig contact moeten hebben met het bevoegd gezag over de stand van zaken.

5.2 Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen en uitwerking in de praktijk

In deze paragraaf is in het kader van de instandhoudingsmaatregelen een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de beheerplannen en de uitvoering in de praktijk. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met de verschillende betrokken partijen (zie Tabel 5-1). Ten slotte zijn aanbevelingen gedaan voor het proces rondom de uitvoer van de instandhoudingsmaatregelen.

Van de zeventien maatregelen zijn er veertien uitgevoerd, is er een in uitvoering en zijn er drie niet uitgevoerd. De maatregelen zijn op een andere manier geformuleerd in het beheerplan ten opzichte van de andere wateren, waardoor het duidelijker was welk doel de maatregelen dienden, maar onduidelijker wie verantwoordelijk was voor de maatregel. Van de drie niet-uitgevoerde maatregel was de verantwoordelijke partij eenmaal RWS, eenmaal LNV en eenmaal Provincie Zeeland. Twee van deze maatregelen waren dermate onduidelijk geformuleerd dat uitvoering vrijwel onmogelijk is ("profiteren van maatregelen voor andere bodemdiereters" en "aanwijzing van drie potentiegebieden voor ontwikkeling embryonale duinen"). Voor deze drie niet-uitgevoerde maatregelen is dan ook geen informatie beschikbaar voor een evaluatie. Voor de maatregel die nog in uitvoering is (onderzoek naar effecten van suppleties op foerageergebied steenloper) wordt de rapportage verwacht na september en is dan een evaluatie waarschijnlijk mogelijk. Van de veertien maatregelen die wel zijn uitgevoerd, is acht keer een evaluatie deels mogelijk. Dit wordt veroorzaakt omdat rapportages deels beschikbaar zijn (tot 2018) of er geen gegevens zijn waarbij getoetst kan worden aan de instandhoudingsmaatregelen. Deels wordt dit veroorzaakt omdat het NCV-project opgenomen is als instandhoudingsmaatregel terwijl onderzoeken hebben gelopen tot 2018. Dit geldt ook voor de maatregel Kierbesluit (onderzoeken lopen nog). Van de maatregelen over toegangsbeperkingsbesluiten zijn over het algemeen beperkte handhavingsgegevens beschikbaar. Er is wel een rapport beschikbaar dat inzicht geeft in activiteiten van de vissersvloot in TBB-gebieden tussen 2008 en 2017. Hier zijn echter geen trends uit te extraheren voor de huidige beheerplanperiode. Hierdoor is het niet voldoende mogelijk te toetsen aan ecologische instandhoudingsdoelstellingen.

Aanbevelingen

De koppeling tussen maatregelen en doelen is concreter geformuleerd ten opzichte van het eerste beheerplan, maar door beperkte beschikbaarheid van monitoringsdata is het lastig om doelstellingen daadwerkelijk te toetsen. Dit dient beter te worden aangepakt, bijvoorbeeld door een concreter, meer uitgewerkt monitoringsplan op te stellen. Daarnaast zullen enkele maatregelen beter geformuleerd moeten worden om uitvoering praktisch mogelijk te maken.

5.3 Uitvoering van de monitoring

In deze paragraaf is in het kader van monitoring een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het monitoringsplan en de uitwerking in de praktijk. De paragraaf is opgedeeld in de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring. Monitoring van instandhoudingsmaatregelen is hierboven toegelicht.

5.3.1 Menselijke activiteiten

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Het monitoringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van monitoring inzichtelijk. In het monitoringsplan is opgenomen dat de uitvoering van de voorgenomen mitigerende maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode dient door de terreinbeheerders verslag worden gedaan bij Provincie Zuid-Holland. De monitoring van de uitvoering en effecten van de mitigerende maatregelen verloopt vergelijkbaar met de monitoring van de instandhoudingsmaatregelen. De belangrijkste afspraken rondom monitoring zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-3. Overzicht van afspraken in het kader van de monitoring.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
Inzicht in gebruik en/of activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding verkrijgen	Ja, in het kader van de Natuurcompensatie Voordelta is menselijk gebruik gemonitord. Verleende vergunningen kunnen een aparte monitoringsplicht hebben, afhankelijk van de activiteit. Daarnaast zijn in het kader van de ISHM 'Proef Slikken van Voorne' de effecten van kitesurfen op vogels gemonitord tussen 2015 en 2017
De uitvoering van de voorgenomen maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Zij rapporteren vervolgens aan het bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswet 1998.	Ja, er heeft monitoring plaats gevonden in het kader van Natuurcompensatie Voordelta. Dit is met name gericht op de maatregelen die voortvloeien uit de Natuurcompensatie (bodembeschermingsgebied, rustgebieden).
De uitvoerende instantie rapporteert over de voortgang en de monitoringgegevens over de instandhoudingsdoelstellingen worden benut om de effectiviteit te bewaken.	Ja, de rapportages zijn gericht op de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor een compensatie geldt.

Menselijke activiteiten

In de eerste fase van het Monitorings- en Evaluatie Programma (MEP) in het kader van de Natuurcompensatie Voordelta (NCV) zijn zowel frequente landwaarnemingen als vliegtuigwaarnemingen gebruikt om het gebiedsgebruik rond de ingestelde rustgebieden in beeld te brengen. Iedere winterperiode is 10 keer, en iedere zomerperiode 15 keer gevlogen. In kaarten is het waargenomen gebruik ruimtelijk weergegeven, waarbij verschillende vormen van menselijk gebruik onderscheiden zijn. Om meer informatie te achterhalen over de activiteiten van sportvissers (met name gericht op de bootjesvisserij en de opstapvisserij) en de aanwezigheid van staand want in de Voordelta is destijds de Federatie van Hengelsportverenigingen Zuidwest Nederland benaderd met een vragenlijst.

Voor de beschrijving van de bodem-beroerende visserij in de Voordelta is gebruik gemaakt van VMS- en AIS-data in combinatie met geanonimiseerde logboekgegevens (o.a. gegevens over gebruikt tuig en zeedagen), waarmee een schatting kan worden berekend van de visserij-activiteit. In de tweede fase zijn de land- en vliegtuigwaarnemingen van menselijk gebruik komen te vervallen. Een aantal aspecten werd echter wel gevolgd. In het perceel Visserij is de visserij-activiteit vastgesteld op basis van AIS- en VMS-data en logboeken. In het perceel Zwarte zee-eend is in 2018 AIS-data gebruikt om scheepvaartintensiteit te beschrijven. Daarnaast is gekeken naar mogelijke verstoring van zwarte zee-eend en sterns door middel van meer gerichte waarnemingen (I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Sluis, 2019). Ook is er een rapport beschikbaar van de activiteiten van de vissersvloot in de TBB gebieden met monitoringsgegevens van 2016 en 2017 (de Vries & Glorius, 2018).

Vanuit het RWS-programma Kustlijnzorg (in overleg met Natura 2000-team) loopt een opdracht om voor de hele kust (in plaats van per beheerplan) na te gaan hoe de natuurwaarden ervoor staan en of ze

beïnvloed zijn door zandsuppleties en of de voorwaarden die zijn gesteld effectief zijn. De evaluatie wordt in september 2022 opgeleverd.

Van de recreatieve activiteiten is alleen kitesurfen goed gemonitord in de afgelopen beheerplanperiode in het kader van het onderzoek van de opstaplocatie bij de Slufter (Proef Slikken van Voorne). De proef omvatte onderzoek naar kitesurfen in relatie tot het gedrag van vogels. Het onderzoek leidde uiteindelijk niet tot het bijstellen van de Westelijke grens van de gebieden Slikken van Voorne en Hinderplaat. Ook heeft RWS aan OZHZ gevraagd om overtredingen van deze activiteit te monitoren bij de Slufter en de Slikken van Voorne in de periode 2015-2017. Overige recreatieve activiteiten worden niet structureel gemonitord.

Uitvoering van maatregelen

Er heeft monitoring van de effectiviteit van maatregelen plaatsgevonden in het kader van NCV. Dit is met name gericht op de maatregelen die voortvloeien uit NCV (bodembeschermingsgebied en rustgebieden), dit zijn de belangrijkste maatregelen die voor veel soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt positie zijn. Ook wordt de uitvoering en resultaten van de beheermaatregel Schapenbegrazing op de Slikken van Voorne jaarlijks gerapporteerd door Stichting Zuid-Hollands Landschap aan Provincie Zuid-Holland en de resultaten jaarlijks of 2-jaarlijks in het veld besproken.

Aanbevelingen

Er moet los van het MEP-NCV meer tijd en geld worden vrijgemaakt voor structurele monitoring van menselijke activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding. Vooral mitigerende maatregelen rondom recreatie zouden meer gemonitord moeten worden. Ook dient vastgelegd te worden of er bijvoorbeeld een toename is van de activiteiten tijdens de beheerplanperiode.

Om voldoende informatie te verzamelen voor een evaluatie dient de monitoring voor het volgende beheerplan op een aanvaardbaar peil worden gehouden, ook wanneer het MEP-NCV stopt of wijzigt. Aanbevolen wordt om in het monitoringsplan concreet uit te werken wat er moet worden gemonitord, op welke manier en door wie. Het plan dient te worden opgesteld samen met de partijen die de monitoring zullen uitvoeren, zodat er commitment is bij alle partijen. Een jaarlijkse rapportage van de monitoringsresultaten geeft grip op de monitoring en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.

5.3.2 Ecologische monitoring

In deze paragraaf is specifiek gekeken naar de uitvoering van de ecologische monitoring van bruinvis, gewone zeehond, grijze zeehond, roodkeelduiker, fint, rivierprik, zeeprik en elft.

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Van deze soorten is de bruinvis in het veegbesluit opgenomen als concept, de andere soorten zijn in het originele beheerplan opgenomen. Omdat de bruinvis als ontwerp is opgenomen, houdt dat normaal in dat er vanuit het beheerplan geen gerichte monitoring plaats vindt. Er was in 2016 echter een grootschalig onderzoek gestart naar de doodsoorzaak van gestrande bruinvissen, waarbij ook tellingen zijn uitgevoerd. Dit zijn echter gegevens voor de gehele Noordzee en niet specifiek voor de Voordelta. Hierdoor is er een globaal overzicht beschikbaar, maar kunnen doelstellingen niet adequaat worden getoetst.

Van de gewone zeehond, grijze zeehond en roodkeelduiker zijn in principe veel gegevens beschikbaar vanuit de Deltamilieu Projecten. De vliegtuigtellingen, die uitgevoerd worden ter monitoring, zijn zeer consistent en worden (bijna) maandelijks uitgevoerd. Aanvullend heeft Sovon langs de kust ook nog tellingen gedaan naar de roodkeelduiker. Er kan daardoor vanuit gegaan worden dat de instandhoudingsdoelen voor deze soorten goed beoordeeld kan worden.

De vissoorten fint, rivierprik, zeeprik en elft hoeven volgens het monitoringsplan van de Voordelta niet in het gebied zelf gemonitord te worden, aangezien dit door het gebrek aan afbakening van het gebied lastig is. Als alternatief wordt er bij intrekpunten gemonitord, maar daardoor is het lastig in te schatten wat het belang is van de Voordelta als habitat voor deze soorten en hoe het ermee gesteld is. Daarnaast worden de soorten slechts incidenteel gevangen tijdens zowel de standaard monitoringsprogramma's als met de extra monitoring in het kader van het Kierbesluit Haringvliet. Dit is deels omdat pelagische vissoorten als fint en elft niet adequaat worden bemonsterd met benthische methodes als boomkor, en deels omdat de soorten weinig voorkomen en de trefkans dus laag is.

Aanbevelingen

Voor de volgende beheerplannen is het verstandig om toch meer focus te leggen op de monitoring van de vier genoemde vissoorten (fint, rivierprik, zeeprik en elft). Het beste zou zijn om vaker in de Voordelta zelf te monitoren, om een beter beeld te krijgen van het belang van het gebied voor deze soorten. Ook worden er tegenwoordig al vaker vissen gezenderd, waardoor een uitgebreider beeld verkregen wordt van het gebruik van habitat en gebieden door soorten. Mocht dit allemaal niet toepasbaar zijn, dan wordt in ieder geval aangeraden om additief onderzoek te doen naar deze soorten bij de intrekpunten door extra monitoring of eDNA onderzoek.

5.4 Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving

In deze paragraaf is in het kader van toezicht en handhaving een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het handhavingsplan 2015-2015, de jaarrapportages van 2016, 2017 2018 en 2019 en de uitwerking in de praktijk.

Handhavingsplan en handhavingsuitvoeringsplannen en uitwerking in de praktijk

Het handhavingsplan en de handhavingsuitvoeringsplannen maken de belangrijkste acties en afspraken in het kader van toezicht en handhaving inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom toezicht en handhaving zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-4. Afspraken in het kader van handhaving.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
De bevoegde gezagen die verantwoordelijk of medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering vormen een (ambtelijke) Regiegroep. De Regiegroep staat onder voorzitterschap van de RWS-projectleider. De regiegroep stelt jaarlijks een jaarprogramma handhaving vast, waarin een gezamenlijke strategie wordt geformuleerd, prioriteiten worden gesteld en de benodigde capaciteit wordt vastgelegd.	De regiegroep komt bij elkaar, overleg van de kerngroep heeft stilgelegd. De jaarprogramma's zijn beschikbaar.
Jaarlijks worden twee bijeenkomsten gepland voor het platform groene handhaving om kennis en ervaringen uit te wisselen. De deelnemers zijn de OZHZ, TBO's, Waterschap Hollandse Delta, Maatschappelijke organisaties en gemeenten.	Deze bijeenkomsten vonden vóór Corona plaats.
Voor het toezicht op de afgegeven vergunningen in het kader van de Nbw is opgenomen dat de vergunningen tenminste één keer per jaar worden gecontroleerd op naleving van de voorschriften door het bevoegd gezag, de provincies.	Er is geen goed overzicht van de vergunningen en hoe op de naleving van voorwaarden wordt gecontroleerd.
Toezicht vanaf water en land in hoogseizoen (maart t/m september) regelmatig, in laagseizoen (oktober t/m maart) 1 keer per week	Dit vindt plaats op basis van behoefte en noodzaak. Er is een aantal basisvaardiensten.
Toezicht vanuit de lucht door RWS 1 keer per maand	Deels. Het Kustwachtvliegtuig vliegt over o.a. de Voordelta, maar let niet specifiek op Natura 2000-gebieden.

HUP 2021: Toezicht en handhaving Vlakte van de Raan en Voordelta. Aandacht voor kitesurfers, snelle motorboten, jetski's en wandelaars in het zomerseizoen. Jaarlijks worden boven op de reguliere surveillance, vier grote handhavingsacties gehouden om excessen aan te pakken. OZHZ coördineert deze handhavingsacties.	Ja, dit wordt gehaald. De extra aandacht wordt gedaan met de waterscooters van de politie.
In de voorbereiding op het nieuwe jaarprogramma worden jaarlijks voortgangsrapportages opgesteld. Successen en knelpunten in de handhaving komen naar voren en vormen een basis om het jaarprogramma en zo nodig het handavingsplan bij te stellen.	Ja, deze worden opgesteld en zijn beschikbaar via OZH.
In het kader van jacht en schadebestrijding, soortenbescherming, houtopstanden en gebiedsbescherming worden veel vergunningen en ontheffingen gecontroleerd. Van alle controlebezoeken wordt een bezoekrapport opgesteld en opgeslagen in het zaaksysteem Squit. Waarschuwingen en processenverbaal worden geregistreerd in BRS.	Ja, dit wordt gedaan.
Gedurende de uitvoeringsperiode wordt een inventarisatie van bestaande borden gedaan: waar staan ze, wat is de inhoud en wanneer zijn ze aan vervanging toe. Waar staan ze nog niet en zijn ze wel nodig? Dit gaat via de bevoegde gezagen, terreinbeheerders en sectoren (via klankbordgroepen). Het streven is om zoveel mogelijk uniformiteit in de borden aan te brengen en te zorgen voor een duidelijke boodschap.	Ja, dit wordt gedaan. De borden zijn langs de kust uniform, de verschillende TBO's gebruiken eigen bebording.

De Regiegroep Zuidwest Delta komt regelmatig bij elkaar. De kerngroep stelt een jaarrapportage en een jaarprogramma voor het komende jaar vast en de Regiegroep geeft akkoord. De jaarprogramma's zijn beschikbaar. De handhaving jaarrapportages van 2015 tot en met 2019 zijn beschikbaar.

RUD Zeeland en OZHZ hebben in 2020 voorgesteld om de organisatiestructuur van de Voordelta te projecteren op alle Natura 2000-gebieden in de zuidwestelijke Delta. Eén regiegroep, één kerngroep voor toezicht en handhaving en één platform voor alle toezichthouders. Daarbij worden alle (water)bekkens betrokken, maar ook alle landgebieden. Er is nu een Handboek opgesteld voor het toezicht en de uitvoeringsplannen (HUP's) per deelgebied worden gebundeld. De betrokken toezichthouders stellen met elkaar voor waar ze de accenten voor het toezicht willen leggen. Daarnaast wordt er één jaarrapportage gemaakt voor alle deelgebieden. Er worden actiedagen georganiseerd met alle handhavende partijen, aangestuurd door OZHZ, zoals bijvoorbeeld de kitesurfactiedag in 2021.

OZHZ geeft aan dat er meer gekeken zou moeten worden naar nieuwe manieren van toezicht, zoals bijvoorbeeld 360-graden camera's en meer zelfregulering. Voor de snelle motorboten is het bijvoorbeeld beter om aan de voorkant duidelijker te zijn. Dat de mensen goed geïnformeerd worden en ook op de hoogte zijn van wat er speelt en wat er fout kan gaan

OZHZ geeft aan dat er niet zo veel vergunningen zijn verleend en dat er op de vergunningen van de Maasvlakte wordt gecontroleerd. Visserij is een knelpunt, het is onhaalbaar om een overzicht van alle vergunde visserijactiviteiten te krijgen. Dit overzicht zou van NVWA, LNV en provincie moeten komen. Voor handhavers is het nuttig als er een totaaloverzicht is van de vergunningen. Hier sluiten de RWS districten zich bij aan.

Het kitesurfgebied is goed aangegeven in de Voordelta. Bij de Bollen van de Ooster loopt er echter een discussie over de juiste locatie van de betonning. In de door OZHZ opgestelde handavingsjaarrapportage van 2019 is aangegeven dat het naleefgedrag van kitesurfers stabiliseert op een acceptabel niveau. Het betere naleefgedrag is voor een groot deel te danken aan de zelfregulering. Het aantal betredingen van rustgebieden door watersporters was substantieel minder in 2019 dan voorgaande jaren. Wat vooral opvalt is dat de 'pakkans' veel groter was dan andere jaren. Algemeen bekend is dat mensen eerder geneigd zijn om zich aan de regels te houden als ze weten dat de kans groot is dat ze daarvoor 'bestraft' worden.

Aanbevelingen

Het jaarlijkse Handhaving Uitvoering Programma (HUP) lijkt in de Voordelta goed te werken. Deze rapporten worden nu voor alle deelgebieden gebundeld. Aanbevolen wordt om dit voort te zetten en goed toe te zien op de naleving ervan. Voor de evaluatie zijn de jaarrapportages van belang, deze bevatten veel informatie over de geregistreerde overtredingen en dienen voor alle relevante partijen beschikbaar te zijn.

5.5 Uitvoering van de communicatie

In deze paragraaf is in het kader van communicatie een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het communicatieplan en de uitwerking in de praktijk.

Communicatieplan en uitwerking in de praktijk

Het communicatieplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van communicatie inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom communicatie zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-5. Afspraken in het kader van communicatie

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS stelt een communicatieregisseur aan. Deze regisseur houdt een communicatiekalender bij en is verantwoordelijk voor zaken als het onderhouden van contacten met partijen die een rol spelen bij communicatie en brengt deze met elkaar in gesprek, zorgt voor het actueel houden van de website over Deltawateren, foldermateriaal etc. en spreekt ook andere partijen hierop aan, en overlegt over het ontwikkelen van nieuwe communicatiemiddelen en bewaakt de voortgang en effectiviteit van de gezamenlijke communicatie-inspanningen.	Ja, dit is uitgevoerd. Er is een communicatieregisseur aangesteld. Voor het overgrote deel van de tijd is er ook een communicatiekalender bijgehouden.
Er is een werkgroep bestaande uit (communicatie)medewerkers van partijen uit de BAND en de bevoegde gezagen die twee keer per jaar bijeen om concreet over de communicatie te praten.	Nee, dit is anders ingevuld door overleggen aan de hand van issues en een jaarlijks breed overleg in de vorm van een 'mini symposium'. In 2019 is het jaarlijkse overleg uitgesteld maar daarna niet meer georganiseerd onder andere vanwege corona.
Voor de Voordelta is een apart communicatieplan opgesteld in 2014, waarin o.a. diverse kernboodschappen, een strategie, doelgroep, een slogan, communicatiemiddelen staan omschreven. Hoe is dit communicatieplan uiteindelijk ingezet en gebruikt door verschillende partijen? Zijn er leringen te trekken aan deze aparte aanpak in communicatie?	Partijen geven aan bekend te zijn met de kernboodschap van de communicatie in de Voordelta. Het is niet geheel duidelijk of en hoe elk onderdeel uit het plan wordt toegepast. De beschreven huisstijl wordt bijvoorbeeld niet door ZHL toegepast, die communiceren in hun eigen huisstijl.

OZHZ geeft aan dat communicatie de belangrijkste factor is om te zorgen dat mensen de regels kennen en zich eraan houden. Op de soortenbeschermingwebinars kwamen veel mensen af. Dan kunnen vragen van mensen beantwoord worden en grote groepen bereikt worden.

In het beheerplan is als maatregel opgenomen om de communicatie en handhaving in bestaande rustgebieden te optimaliseren. Hiervan heeft de provincie Zeeland de communicatie gedaan en daarbij de nadruk op de provincie Zeeland gelegd en in mindere mate op Zuid-Holland. Er is destijds een communicatiewerkgroep in het leven geroepen en daar zaten alle relevante partijen in, maar er is al een tijdje geen overleg meer geweest. Wellicht heeft dit te maken met het verloop van medewerkers bij RWS en bij beleidsmedewerkers van de provincies. Hierdoor blijven sommige discussies weer terugkomen. De communicatie gaat de laatste jaren minder soepel dan in de beginjaren.

Het Watersportverbond geeft aan dat het contact tussen de belanghebbende partijen goed verloopt en verwijst hier naar een jaarlijks maatschappelijk overleg met onder andere OZHZ, Stichting Duinbehoud en RWS. Wel zouden ze graag beter betrokken willen worden als er veranderingen plaatsvinden in de maatregelen tijdens de looptijd van het beheerplan. Dit gaat met name om veranderingen van grensgebieden en regelgeving. Daarnaast zou er richting gebruikers van het gebied meer aandacht moeten komen voor het feit dat men zich in een natuurgebied bevindt. Dit kan bijvoorbeeld door informatiebijeenkomsten te organiseren. Er is belangstelling bij verenigingen voor dit soort sessies voor informatieoverdracht. Daarnaast zijn informatiefolders een geschikt communicatiemiddel voor bewustwording, ook voor toeristen.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om het communicatieplan voor het volgende beheerplan te richten op twee punten: communicatie met en voorlichting aan het publiek en de gebruikers van het gebied én de communicatie tussen de verschillende bevoegde gezagen en beheerders van het gebied. Daarbij dienen er voor beide richtingen concrete afspraken en acties opgenomen te worden over de doelstelling van de communicatie en welke communicatie er moet plaatsvinden, wanneer, hoe en door wie. Dit communicatieplan dient te worden opgesteld met alle bevoegde gezagen en beheerders zodat er commitment ontstaat voor de uitvoering. Een jaarlijkse rapportage van de communicatieactiviteiten en de knelpunten geeft grip op de communicatie en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren. De communicatieregisseur dient voldoende tijd te hebben om het geheel aan te sturen en te faciliteren.

5.6 Vergunningverlening Wnb

LNV

Alle tot nu toe verleende vergunningen in het kader van de Wnb zijn vergund door LNV.

Binnen LNV worden vergunningen niet als dossiers behandeld, maar worden deze individueel opgepakt op het moment dat de aanvraag binnenkomt. Zodoende wordt er per aanvraag beoordeeld of er een vergunning verleend kan worden. Per vergunning wordt volgens de wettelijke verplichting cumulatieve effecten beoordeeld, echter wanneer er andere nog niet vergunde activiteiten in dezelfde periode worden aangevraagd, worden die niet goed meegenomen in de cumulatietoets. In het interview werd aangegeven dat de beheerplannen worden geraadpleegd als er in een aanvraag wordt gerefereerd naar vrijstellingsvoorwaarden die in het beheerplan zijn opgenomen. Bij het beoordelen van een vergunning met oog op ecologie wordt de bredere kennis van het Natura 2000-gebied meegenomen.

Daarnaast wordt aangegeven dat de Handreiking Beheer en Onderhoud⁶ en de beheerplannen niet goed op elkaar zijn afgestemd. Bijvoorbeeld in het beheerplan staan activiteiten die vrijgesteld zijn onder voorwaarden, maar die ook onder de Handreiking Beheer en Onderhoud vallen. Door deze twee documenten op elkaar af te stemmen kan er verwarring en extra werk worden voorkomen.

De geïnterviewden van LNV hebben weinig knelpunten met betrekking tot TBB-gebieden waargenomen. Er zijn enkele aanvragen binnengekomen, waarbij de activiteit een TBB-gebied doorkruist. In dit geval wordt de toetsing en eventuele vergunningverlening met extra aandacht gedaan. Een andere afdeling binnen LNV is betrokken bij het instellen van de TBB-gebieden.

Handhaving op initiatief van LNV vindt niet standaard plaats, meestal pas als er bezwaar is gemaakt of wanneer er klachten vanuit de omgeving komen. De handhaving besteedt LNV uit via een

⁶ <https://unievenwaterschappen.nl/wp-content/uploads/2021/03/Bijlage-2-Ontwikkelingen-stikstofproblematiek.pdf>

handhavingsverzoek naar de NVWA. Er is niet duidelijk of er wordt vastgelegd voor welke vergunning een handhavingsverzoek is aangevraagd.

Monitoringsplannen bij een Wnb-vergunning zijn verplicht openbaar, behalve vergunningen voor Defensie. De verantwoordelijkheid voor het publiceren van de monitoringsplannen ligt bij de aanvrager. De aanvrager kiest welk platform gebruikt wordt voor de publicatie. Hierdoor zijn de verschillende monitoringsplannen verspreid over verschillende platforms en lastig te traceren. De aanvrager is daarnaast verantwoordelijk voor de uitvoering van de monitoring. Er zijn verschillende vergunningen met een monitoringsverplichting, dit wordt per aanvraag bepaald, of door verplichtingen opgenomen in beheerplannen of andere wetgeving/jurisprudentie. Voor welke vergunningen een monitoring is opgelegd is vastgelegd in de betreffende vergunningen zelf, of opgenomen in het beheerplan voor het gebied. Er is geen goed overzicht voor welke vergunningen een monitoringsplan is opgelegd. Daarvoor zou de gehele vergunningenlijst op PUC doorgenomen moeten worden om te kijken naar de monitoringsverplichting. Er blijkt geen sturing te zijn op de monitoringplannen.

Er vindt geen actieve afstemming plaats tussen de Bevoegde gezagen over de Wnb-vergunningen, alleen als er afgestemd moet worden wie het Bevoegd Gezag is. LNV geeft aan dat de Omgevingswet de vergunningen overzichtelijker zou moeten maken wat de samenwerking met de Provincies zal bevorderen.

De algemene ervaring binnen het team is echter dat de algehele opzet van de beheerplannen zeker werkzaam is. De personen binnen LNV die zich bezighielden met de opstelling van de beheerplannen zijn echter inmiddels vertrokken waardoor gedetailleerde informatie hierover ontbreekt.

Aanbevelingen

- Afstemmen van de Handreiking Beheer en Onderhoud op de beheerplannen. De afstemming kan op twee manieren plaatsvinden, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat de beheerplannen leidend zijn:
 - 1.) In de beheerplannen opnemen dat er een Handreiking Beheer en Onderhoud bestaat en gebruikt kan worden mits het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de afspraken niet in gevaar komen.
 - 2.) De Handreiking Beheer en Onderhoud aanpassen, zodat het voldoet aan de instandhoudingsdoelstellingen en afspraken in de beheerplannen.
- Er wordt geadviseerd om bij LNV de vergunningaanvragen als dossier te behandelen en een coördinator/verantwoordelijke persoon per gebied aan te stellen. De huidige werkwijze is dat een vergunningaanvraag individueel opgepakt wordt en terecht komt bij diegene die tijd heeft. Door de vergunningen op een individuele basis te behandelen is er geen zicht op de ontwikkelingen en knelpunten die in een Natura 2000-gebied spelen. De consequentie is dat er vergunningen verleend worden voor activiteiten die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen onder druk zetten.
- Structureel vastleggen/registeren van handhavingsverzoeken.
- Doornemen van de vergunningenlijst op PUC om te kijken naar de monitoringsverplichtingen voor vergunningen in het Natura 2000-gebied. Een coördinator per gebied kan vervolgens sturing geven op de monitoringplannen.

6 Literatuurlijst

Arcadis. (2014). *Passende Beoordeling Baggeren Slijkgat*.

de Vries, P., & Glorius, S. (2018). *Activiteiten van de vissersvloot in de toegangsbeperkte gebieden in de Voordelta: Periode 2008 tot en met 2017*. Wageningen Marine Research.

Hintzen, N. (z.d.). *Wageningen Marine Research*. 22.

Hoofdrapport: Onderzoek verzanding Haringvlietmonding. (2022). 29.

I. Tulp, T.C. Prins, J.A.M. Craeymeersch, S. IJff, M.T. van der Slui. (2019). *Syntheserapport PMR NCV*.

Perdon, K. J., Troost, K., van Zwol, J., Van Asch, M., & Van der Pool, J. (2019). *Schelpdierbestanden in de Nederlandse kustzone in 2019*. No. 19.010. Stichting Wageningen Research, Centrum voor Visserijonderzoek (CVO).

Prins, T., van der Meer, J., Herman, P., van der Spek, A., Chen, C., Wymenga, E., van der Zee, E., Stienen, E., Aarts, G., & Meijer-Holzhauser, H. (2020). *Eindrapportage monitoring-en onderzoeksprogramma Natuurcompensatie Voordelta (PMR-NCV)*. Wageningen Marine Research.

Resultaten watersportonderzoek 2021. Waterrecreatie Nederland. (2022, April 28). Retrieved October 10, 2022, from <https://waterrecreatienederland.nl/resultaten-watersportonderzoek-2021/>

Rijkswaterstaat, 2015. *Natura 2000 Voordelta*. Beheerplan 2015-2021.

Rectificatie: Toegangbeperkend besluit Hinderplaat, Bollen van de Ooster, Bollen van het Nieuwe Zand. (2022, October 7). Staatscourant.

Tien, N., Hintzen, N., Verkempynck, R., Kraan, M., Trapman, B., Craeymeersch, J., & Asch, M. (2017). *De bodemberoerende visserij in de Voordelta sinds 2004*. (Wageningen Marine Research rapport; No. C105/17). Wageningen Marine Research. <https://doi.org/10.18174/429215>

Benaderde partijen en personen, logboek en protocol

Benaderde partijen en personen / logboek

Zie Box voor het logboek met benaderde partijen en personen gedurende deze Tranche. Dit logboek bevat alle contactmomenten met betrokkenen van de Natura 2000-gebieden. Vaak zijn tijdens de contacten en gesprekken beide gebieden behandeld.

Protocol

In deze paragraaf staat beschreven welke stappen er zijn genomen wanneer het eerste mailcontact met gerichte vragen aan informatiehouders (zie 3.1.1 Voorbereiding) niet de gewenste informatie oplevert.

1. Wanneer **1 week** na het versturen van het informatieverzoek zoals beschreven in paragraaf 3.2 geen reactie is ontvangen, is er gebeld met de informatiehouder om te vragen of deze de mail kan beantwoorden.
2. Wanneer de informatiehouder niet opneemt, is zijn/haar voicemail ingesproken met de volgende boodschap:

“Goedemorgen/middag, met van Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenbrug. In opdracht van RWS zijn wij samen met Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenburg bezig de data-inventarisatie en procesevaluatie van de negen Natura 2000 gebieden in de Zuid Westelijke Delta. In het kader van dit project heb ik een aantal vragen voor u. Deze vragen heb ik u in de mail van Datum + Exact tijdstip gesteld. Hierop heb ik tot op heden nog geen antwoord ontvangen. Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder? Ik zie uw reactie graag tegemoet. Einde bericht.”

Direct na het inspreken van de voicemail is er ook een e-mail naar deze persoon verstuurd. Hierbij is de eerst verzonden e-mail aangevuld met de volgende tekst:

“Beste,

Zojuist heb ik u geprobeerd telefonisch te bereiken over onderstaande e-mail.

Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder?

U kunt mij bellen op: 06-nummer of op deze e-mail antwoorden.

Vriendelijke groet,

.....”

3. Wanneer er na 2 dagen geen telefonische reactie of via de mail binnen is gekomen, is er contact opgenomen met RWS om vervolgstappen te bespreken.

Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie

Zie Box (1.3 Informatiedossier) voor de tabellen met resultaten van de data-inventarisatie. Er is een tabel voor menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens.

Deze tabellen zijn qua formaat te groot om hier op te nemen en bevatten onder andere de volgende informatie:

- Gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen, habitatsort.
- Categorie zoals per het beheerplan (1, 2, 3, 4 of nee-lijst).
 - Vergunningen (cat. 3) en nee-lijst staan in aparte sheets.
- Benodigde informatie zoals per het beheerplan en/of monitoringsplan.
- Bevoegd Gezag.
- Informatiehouder en contactpersoon.
- Informatiebron.
- Beschikbaarheid van informatie, met toelichting.
- Kaartmateriaal, indien beschikbaar
- Vorm van informatie
- Kwaliteitsbeoordeling zoals per paragraaf 3.2
- Benodigde actie (advies/aanbeveling).

Geografische locatiegegevens

Beschikbare geografische locatiegegevens (kaartmateriaal/GIS-data) voor bestaande (ongewijzigde en gewijzigde) en nieuwe menselijke activiteiten zijn opgenomen op Box.

Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is gedeeltelijk informatie aangeleverd, maar deze is niet altijd bruikbaar. Er is een actie door RWS WVL gaande om de dataset volledig te maken. Zodra deze gereed is, kunnen de kaartmaterialen van nieuwe en gewijzigde menselijke activiteiten worden toegevoegd om de dataset up-to-date te krijgen. Zodra gereed, worden deze kaartmaterialen hier en/of in een geodatabase opgenomen.